

Między Niemnem a Rospudą
– turystyka na pograniczu Litwy i Polski

Tarp Nemuno ir Rospudos
– turizmas Lietuvos-Lenkijos pasienyje
Between the Nemunas and the Rospuda Rivers
– Visiting the Lithuanian and Polish Borderland

Междуд Неманом и Роспудой
– туризм на границе Литвы и Польши

Rzeka Niemen/ Nemunas/ The Neman River/ Река Неман

Rzeka Szeszupa/ Šešupė/ The Šešupė River/ Река Шешиуна

Rzeka Rospuda/ Rospuda/ The Rospuda River/ Река Ропыда

KVIETIMAS

Suvalkija – tai labai įdomus gamtos ir kultūros atžvilgiu kraštas. Iš šiaurės ir rytų jį supa Nemunas, pietinė siena eina Bebris, vakarinė – Rospudos upe. Suvalkija kadaisi buvo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dalis, vėliau (iki I pasaulinio karo) po valstybės padalijimo priklausė Rusijai, čia galiojo Lenkijos Karalystės Suvalkų gubernijos administracinių nuostatai. Šiandien Suvalkijos teritorija išsišedėsi net trijose valstybėse: Lietuvoje, Lenkijoje ir iš dalių Baltarusijoje. Nepaisant administracinio padalijimo, regionas abiejose sienos pusėse gali pasigirti poledyninio Lietuvos ežeryno kraštovaizdžio įvairove, gamtos turtingumu bei Lenkijos ir Lietuvos kultūrų tarpusavio sąveika.

Natūralų Suvalkijos kraštovaizdžių pagyvina du Nemuno intakai. Pirmasis – tai Šešupė, kuri išteka iš Lenkijos teritorijos kaip nedidelis upelis, Lietuvoje virsdamas sraunia upe. Tai įdomus baidarių maršrutas, jungiantis abi šalis. Netoli Šešupės ištakų savo vandenis plukdo ir kita upė – Juodoji Ančia.

Leidinio tikslas - paskatinti Jus susipažinti su šiuo nuostabiu, bet dar iki galio neatrastu kraštu. Pristatome Suvalkų rajoną Lenkijoje, Šakių ir Vilkaviškio rajonus Lietuvoje. Šiandien Europos Sajungos valstybėms siena jau nebe kliūtis, o Lenkijos – Lietuvos pasienio gyventojų bendradarbiavimas didina šio regiono patrauklumą.

KVIEČIAME ATVYKTI

ПРИГЛАШЕНИЕ

Сувалкишнза (лит. Suvalkija) – это необычайно интересный край, как с природной точки зрения, так и с культурной. С севера и востока его окружает Неман, южная граница – это Бебжа, а западная – Ропуда. Сувалкишнза, в старину входящая в состав Великого Княжества Литовского, под властью России (до начала I мировой войны), была охвачена административными границами Сувалкской губернии Королевства Польского. Сегодня она находится на территории трех разных стран: Литвы, Польши и частично также Беларуси. Но, несмотря на административные разделяющие границы, регион демонстрирует такое же интересное лицо: разнообразие ледниковых пейзажей литовского Озёрного края, богатство дикой природы и взаимопроникновение культур и традиций Польши и Литвы.

В природный ландшафт Сувалкишнзы разнообразие вносят две живописные реки, притоки Немана. Первая из них – Шешупе, которая с польской стороны начинается как небольшая речка, а в Литве уже значительно увеличивает свои размеры. Она является привлекательной трассой для езды на каноэ, которая соединяет обе страны. Недалеко от источников Шешупы свое начало берет вторая река – Чёрная Ганьча.

Этой публикацией мы хотим поощрить Вас к открытию красоты этого исключительного и все же еще недостаточно изученного региона. С польской стороны мы представляем территорию Сувалкского повета (в т.ч. гмины Вижайны), а с литовской – Шакяйского и Вилькавишкского районов. Сегодня государственные границы в рамках Европейского союза уже не являются проблемой, а сотрудничество жителей польско-литовских приграничных территорий приводит к все более растущей туристической привлекательности этого края. Приглашаем!

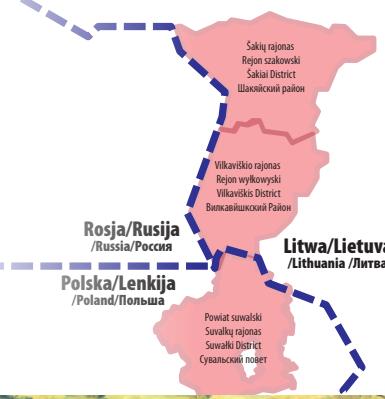
ZAPROSZENIE

Suwalszczyzna (lit. Suvalkija) to kraina niezwykle ciekawa zarówno pod względem przyrodniczym, jak i kulturowym. Od północy i wschodu otacza ją Niemen, południową granicę stanowi Biebrza, zachodnią zaś Rospuda. Suwalszczyzna, dawniej wchodząca w skład Wielkiego Księstwa Litewskiego, pod zaborem rosyjskim (do wybuchu I wojny światowej) objęta była ramami administracyjnymi guberni suwalskiej Królestwa Polskiego. Dziś leży na terytorium trzech różnych krajów: Litwy, Polski i częściowo także Białorusi. Jednak mimo podziałów administracyjnych, po obu stronach granicy region prezentuje tak samo ciekawe oblicze: różnorodności polodowcowego krajobrazu Pojezierza Litewskiego, bogactwa dzikiej przyrody oraz wzajemnego przenikania się kultur i tradycji Polski i Litwy.

Naturalny krajobraz Suwalszczyzny urozmaicają dwie malownicze rzeki będące dopływami Niemna. Pierwszą z nich jest Szeszupa, która po stronie polskiej zaczyna swój bieg jako niewielka rzeczka, na Litwie zaś znacznie zwiększa swoje rozmiary. Stanowi ona atrakcyjną trasę kajakową łączącą oba kraje. Niedaleko źródeł Szeszupy swój początek bierze również druga rzeka, Czarna Hańcza.

Nieniejszą publikacją chcemy zachęcić Państwa do odkrywania piękna tego wyjątkowego i wciąż jeszcze niewystarczająco poznanego regionu. Po stronie polskiej prezentujemy teren powiatu suwalskiego (w tym gminy Wiżajny), po litewskiej zaś: rejonów szakowskiego i wykowskiego. Dziś granice państwowie w obrębie Unii Europejskiej nie stanowią już utrudnienia, a współpraca mieszkańców pogranicza polsko-litewskiego owocuje wciąż rosnącą atrakcyjnością turystyczną tego obszaru.

ZAPRASZAMY

Jezioro Szurpily/ Šiurpilio ežerai/ Lake Szurpily/ Озеро Шурпили

Jeziora kleszczowieckie/ Ežerai vietovėje Kleszczówek/ Клеццевые озера

INVITATION

Suwalszczyzna (Suwałki Land, lit. Suvalkija) is an extremely interesting region both in its natural and cultural features. It is encircled from the north and east by the Neman, from the south by the Biebrza, and from the west by the Rospuda rivers. Suwalszczyzna, formerly a part of the Grand Duchy of Lithuania, until the World War I under the Russian rule, was formerly incorporated into the administrative borders of the Suwałki guberniya of the Polish Kingdom. Today, its territory is divided between three countries: Lithuania, Poland and partly also Belarus. In spite of the administrative divisions, the regions presents a similar set of interesting features: the variety of the postglacial landscape of the Lithuanian Lake District, richness of wild nature and blending of Polish and Lithuanian cultures and traditions.

Two picturesque rivers, tributaries of the Neman, add variety to the natural landscape of the Suwalszczyzna. The first one is the Szeszupa (lit. Šešupė), a rivulet on the Polish side that turns into a large river flowing through Lithuania. It makes an attractive kayaking trail connecting both countries. Not far from its springs starts the other river: the Czarna Hańcza.

Our brochure wishes to encourage you to discover the beauty of this unique and still relatively unexplored region. On the Polish side, we present the area of the Suwałki district (including the Wiżajny Commune), and on the Lithuanian side the districts of Šakiai and Vilkaviškis. The contemporary state borders do not present today an obstacle and the cross-border cooperation of the inhabitants of the borderlands contributes to the growing attractiveness of the region to visitors. We look forward to your visit!

Stary Folwark, jez. Wigry/ Stary Folwark, Vygrų ežeras/
Stary Folwark, Lake Wigry/ Старый Фольварк, озеро
Вигры

Sąlyp Czarną Hańczą/ Plaukimas baidarėmis Juodaja
Ančia/ Kayaking on the Czarna Hańcza/ Сплав по
Черной Ганчье

Stoki „WOSiR SZELMENT”/ Šlaitai „WOSiR Szlement”/
Slopes of the "WOSiR Szlement"/ Склоны «Воеводский
центр «Шельмент»

СУВАЛЬСКИЙ ПОВЕТ

Этот повет, находящийся в северо-восточном конце Польши, демонстрирует четкое разграничение в отношении остальной части страны. Это разграничение заключается, кроме прочего, в необычайном разнообразии ландшафта и природы, особенностях климата и истории. Сувальская земля характеризуется очень разнообразным рельефом территории, с богатством ледниковых форм и с 111 (!) озерами. Эта территория питает своими водами бассейны трех рек: Немана, Вислы и Преголи. Самая длинная река – Черная Ганча, протекающая через два самые интересные озера Сувальщины – Ганчу и Вигры. Исключительные природные преимущества повета находятся под охраной в рамках Вигрского национального парка, Сувальского ландшафтного парка и некоторых территорий европейской сети Natura 2000 (кроме прочего, долины Ропруды).

Климат повета имеет континентальные особенности. В течении года здесь можно ощутить сильные контрасты: от теплых, солнечных летних месяцев, с температурой до +30°C, до морозных зимних, во время которых температура воздуха опускается ниже -30°C. Здесь находится т.н. «польский полюс холода».

Историческая принадлежность к Великому Княжеству Литовскому, соседство с Пруссией, 120 лет под чужеземной властью, I мировая война и межвоенный период повлияли на формирование культурной специфики этих земель. Две самые интересные архитектурные памятки истории – это древний монастырь камедулов в Виграх и руины дворца Людвика Михала Пака в Довспуде.

Туристическое благоустройство повета относительно богатое. Здесь много туристических трасс, около 200 сельских квартир и других объектов для ночлега и питания. Комплексное предложение, не только зимнее, предлагает Воеводский центр «Шельмент».

SUVALKŲ RAJONAS

Suvalkų rajonas, įsikūręs šiaurės - rytų Lenkijoje, aiškiai skiriasi nuo kitų šalies regionų. Jo individualumas pasireiška nepaprasta kraštovaizdžio ir gamtos jvairove, savita istorija bei klimatu. Suvalkų kraštui būdinga reljefo jvairovė, poledyninių formų gausa, čia tyvuliuoja net 111 ežerų. Suvalkų apskritys apylinkes savo vandenis „aprūpina“ trijų upių baseinai: Nemuno, Vyslos ir Priegliaus. Ilgiausia upė yra Juodoji Ančia (lenk. Czarna Hańcza) tekanti per du įdomiausius Suvalkų krašto ežerus – Ančią (lenk. Hańcza) ir Vygrius (lenk. Wigry). Vertingas kraštovaizdis saugomas Vygrų nacionaliniame parke, Suvalkų kraštovaizdžio parke ir Europos tinklo Natura 2000 saugomose teritorijose (tarp jų ir Rospudos upės slėnės).

Suvalkų rajone vyrauja žemyninis klimatas. Keičiantis metų laikams jaučiami dideli sezoniniai temperatūros kontrastai – šiltais, saulėtais vasaros mėnesiais oro temperatūra siekia + 30°C, žiemą nukrenta iki - 30°C. Tai šalčiausia Lenkijos vieta, vadinta „Lenkijos šalčio poliumi“.

Šis kraštas priklauso Lietuvos Didžiajai Kunigaikštystei, kai mlynystėje buvo Prūsija, 120 metų truko valstybės padalijimas, vėliau vykė Pirmasis pasaulinis karas ir po jo einantis tarpukario laikotarpis – visa tai turėjo šio krašto kultūros specifikai. Du įdomiausi istoriniai architektūros paminklai - buvęs kamalduliu vienuolynas Vygriuose ir Liudviko Mykolo Paco rūmų liekanos Dauspudoje (lenk. Dowspuda).

Rajone turizmas gana gerai išplėotas. Čia daug turistinių maršrutų, veikia apie 200 kaimo turizmo sodybų bei kitų nakvynės ir maitinimo objektų. Javairiapus turistinę pasiūlą ne tik žiemos sezonui parengė sporto ir rekreacijos centras „WOSiR Szlement“.

POWIAT SUWALSKI

Powiat ten, położony na północno-wschodnim krańcu Polski, wykazuje wyraźną odrębność w stosunku do reszty kraju. Składa się na nią m.in. niezwykła różnorodność krajobrazu i przyrody, właściwości klimatu i historii. Ziemię suwalską cechuje bardzo urozmaicona rzeźba terenu, z bogactwem form polodowcowych i aż 111 jeziorami. Obszar ten zasila swoimi wodami zlewnie trzech rzek: Niemna, Wisły i Pregoły. Najdłuższą rzeką jest Czarna Hańcza, przepływająca przez dwa najciekawsze jeziora Suwalszczyzny – Hańczę oraz Wigry. Wyjątkowe walory przyrodnicze powiatu objęte są ochroną w ramach Wigierskiego Parku Narodowego, Suwalskiego Parku Krajobrazowego oraz kilku obszarów europejskiej sieci Natura 2000 (m.in. doliny Rospudy).

Klimat powiatu ma cechy kontynentalne. W ciągu roku odczujęmy tu silne kontrasty: od ciepłych, słonecznych miesięcy letnich, z temperaturą osiągającą 30°C, do mroźnych zimowych, w czasie których temperatura powietrza spada poniżej -30°C. Tutaj zlokalizowany jest tzw. „polski biegun zimna“.

Historyczna przynależność do Wielkiego Księstwa Litewskiego, sąsiadztwo z Prusami, 120 lat zaborów, I wojna światowa i okres międzywojenny wpłynęły na ukształtowanie kulturowej specyfiki tych ziem. Dwie najbardziej interesujące architektoniczne pamiątki historii to dawnego klasztoru kamedułów w Wigach oraz pozostałości pałacu Ludwika Michała Paca w Dowspudzie.

Zagospodarowanie turystyczne powiatu jest stosunkowo bogate. Jest tu wiele szlaków turystycznych, około 200 kwater wiejskich oraz innych obiektów noclegowych i gastronomicznych. Kompleksową ofertę, nie tylko zimową, posiada Ośrodek „WOSiR Szlement“.

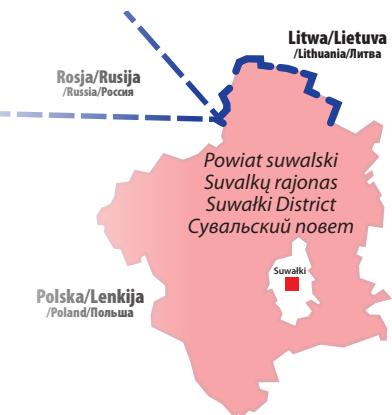
SUWAŁKI DISTRICT

The district is located in the north eastern corner of Poland and its distinct features distinguish it from the rest of the country. Its uniqueness lies in its natural values, climate, history and the extraordinary diversity of its landscapes. The varied lay of the land abounds with postglacial forms and as many as 111 lakes. The district is the catchment area of three big rivers: the Neman, the Vistula and the Pregola. The longest river of the county is the Czarna Hańcza, flowing through the two most interesting lakes of the Suwałki region – Lake Hańcza and Lake Wigry. The unique natural features are under the protection of the Wigry National Park, the Suwałki Landscape Park and a number of conservation areas belonging to the Nature 2000 European Network.

The climate of the region shows the features of the continental climate with strong climatic contrasts: warm and sunny summer months with temperatures reaching 30°C, and frosty winters with temperatures dropping below -30°C. It is here that the Polish “pole of cold” can be found.

The region's affiliation to the Grand Duchy of Lithuania and close proximity to Prussia, 120 years of foreign occupation, as well as the First World War and the interwar period had all its share in shaping its cultural identity. The two most interesting historical monuments of architecture are the former Camaldolesian Monastery on Lake Wigry and the remains of the palace of Ludwik Michał Pac in Dowspuda.

The tourist base of the district is relatively well developed. It offers many tourist trails, ca. 200 farmstays and other types of accommodation and lodging facilities. The winter sports centre Szlement also offers a complex offer beyond summer.

Wodziki, świątynia staroobrzędowców (molenna)/
Vodzikos, sentikų molena/ The Old Believer's temple
(molenna) in Wodziki/ Воджилки, Храм старообрядцев
(молебенна)

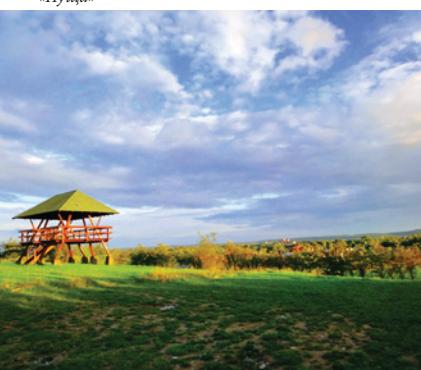
Bakalarzewo, skansen militarny/ Bakalarjava, karo
muziejus/ Bakalarzewo, military open air museum/
Бакалажево, военный музей

Wigierska Kolej Wąskotorowa/ Siaurasis Vygrų geležinkelis/ Wigry Narrow Gauge Railway/ Вигерская узкоколейка

Ścieżka edukacyjna „Puszcza”/ Pažintinis takas „Giria”/ Forest Didactic Path/ Образовательная тропа «Пуща»

Wieża widokowa w Leszczewku/ Leszczewek, apžvalgos bokštas/ Viewpoint tower, Leszczewek/ Лещевек, обозревательная башня

VYGRIU NACIONALINIS PARKAS

Vygriu nacionalinis parkas saugo Augustavo garios šiaurės vakarų fragmentą. Parko viduryje telkšo didžiausias Suvalkijos ežeras – Vygrai (ežero paviršius plotas 21,7 km²). Parko teritorijoje (150 km²) vyrauja įvairus poledyninių formų kraštovaizdis, pradedant moreninėmis kalvomis ir poledyninėmis jidubomis, baigiant zandrinėmis lygumomis. Vygriu nacionalinio parko teritorijoje gausu vertingų miško, durpynų ir vandens ekosistemų (tarp jų – 42 ežerai ir upė Juodoji Ančia), jose gyvena daugybė saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių.

Nors nacionalinis parkas įkurtas 1989 m., bet mintis pasirūpinti šios teritorijos apsauga kilo jau XX a. 3 deš., kai netoli Vygriu ež., vietovėje Stary Folwark įkurta hidrobiologinė stotis. Šiandien stoties pastate veikia Vygriu muziejus, jis pavadintas hidrobiologinės stoties įkūrėjo Alfredo Litynskio vardu.

Parke saugoma ne tik gamta, bet ir vertingi kultūros paveldo objektai. Vaizdingame Vygriu ežero pusiasalyje didingai kyla kamaldulių vienuolyno pastatai, menantys buvusių savininkų didybę. Įdomus ir siaurasis Vygriu geležinkelis, kuriuo galima keliauti pietiniui Vygriu ež. krantu iš I pasaulinio karo laikų likusiais bėgiais.

Parkas gali pasigirti išplėtota turizmo infrastruktūra. Parko teritorijoje yra apie 250 km gerai pažymėtų pėsčiųjų, dviračių ir pažintinių takų bei medinių tiltelių, lieptų, platformų ir apžvalgos bokštų. Kaimas Krzywe, 3 km į rytus nuo Suvalkų, tai vartai į Vygriu nacionalinį parką. Čia įsikūrusi parko direkcija, turizmo informacijos centras, parodos: gamtos ir etnografinė, čia prasideda du pažintiniai takai.

Jeziora Wigry i Mulaczysko/ Vygriu ir Mulaczysko ežerai/ Lakes Wigry and Mulaczysko/ Озера Вигры и Мулячиско

Pokamedulski zespół klasztorny w Wigry/ Vygrai, buvęs kamaldulių vienuolynas/ The Post-Camaldolese Monastery Complex in Wigry/ Вигры, монастырский комплекс камедулов

Suchar IV/ „Sausuolis“ IV/ Lake Suchar IV/ Tpona Suchar IV

ВИГЕРСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПАРК

Вигерский парк охраняет северо-западный фрагмент Августовской пущи. В его центре находится самый большой Народowy водоем Сувальщины – озеро Вигры (площадь 21,7 км²). Территория парка (площадь 150 км²) охватывает разнообразный ландшафт ледниковых форм, от моренных холмов и распавшихся включений до плоских песчаных равнин. На территории ВНП существуют ценные лесные, торфяные и водные экосистемы (кроме прочего, 42 озера и река Черная Ганча), которые являются средой обитания для многих видов животных, растений и грибов под охраной.

Хотя сам национальный парк возник в 1989 году, начала охраны этой территории восходят к 20-ым годам ХХ века, когда над Виграми, в Старом Фольварке, возникла гидробиологическая станция. Сегодня в ее здании находится Музей Вигр имени основателя станции, Альфреда Литынского. Парк охраняет не только природу, но также и ценные объекты культурного наследия. Над окружающим пейзажем виднеется силуэт камедульского монастырского комплекса. Живописно расположенный на полуострове

Озера Вигры он является напоминанием о древних владельцах этих земель. Интерес вызывает также Вигерская узкоколейка, которая перевозит туристов вдоль южного берега Вигр по старым путям со времен I мировой войны.

Парк имеет хорошо развитую туристическую инфраструктуру. Через его территорию проходят около 250 км обозначенных пешеходных, велосипедных трасс, а также познавательных троп с деревянными мостиками, помостами, платформами и обозревательными башнями. Воротами в ВНП является деревня Кшивэ, которая находится в 3 км к востоку от Сувалков. Здесь находится дирекция парка, центр туристической информации, природная и этнографическая выставки, а также вход на две познавательные тропы.

WIGIERSKI PARK NARODOWY

Wigierski Park chroni północno-zachodni fragment Puszczy Augustowskiej. W jego centrum leży największy akwen Suwalszczyzny – jezioro Wigry (pow. 21,7 km²). Obszar parku (pow. 150 km²) obejmuje zróżnicowany krajobraz form polodowcowych, od wzgórz morenowych i zagłębień wytopiskowych po płaskie równiny sandrowe. Na terenie WPN występują cenne ekosystemy leśne, torfowiskowe i wodne (m. in. 42 jeziora i rzeka Czarna Hańcza), będące siedliskiem życia wielu chronionych gatunków zwierząt, roślin i grzybów.

Choć sam park narodowy powstał w 1989 r. to początki obejmowania ochroną tego obszaru sięgają lat 20. XX wieku, kiedy nad Wigrami, w Starym Folwarku, powstała stacja hydrobiologiczna. Dziś w jej budynku mieści się Muzeum Wigier imienia założyciela stacji, Alfreda Lityńskiego.

Park chroni nie tylko przyrodę, lecz także cenne obiekty dziedzictwa kulturowego. Nad okolicznym krajobrazem góruje sylwetka pokamedulskiego kompleksu klasztornego. Malowniczo położony na półwyspie jeziora Wigry, stanowi ślad po dawnych właścicielach tych terenów. Atrakcją jest także Wigierska Kolej Wąskotorowa przewożąca turystów wzdłuż południowego brzegu Wigier po dawnych torach z czasów I wojny światowej.

Park posiada dobrze rozwiniętą infrastrukturę turystyczną. Przez jego obszar prowadzi ok. 250 km oznakowanych szlaków pieszych, rowerowych oraz ścieżek poznawczych z drewnianymi kładkami, pomostami, platformami i wieżami widokowymi. Bramą do WPN jest wieś Krzywe położona 3 km na wschód od Suwałk. Tu mieści się dyrekcja parku, centrum informacji turystycznej, wystawy: przyrodnicza i etnograficzna oraz wejście na dwie ścieżki poznawcze.

WIGRY NATIONAL PARK

The Wigry National Park conserves the north-western stretch of the Augustów Forest. Its heart is the largest water reservoir of the Suwalszczyzna - Lake Wigry (area of 21.7 km²). The Park (covering the area of 150km²) encloses a variety of postglacial land forms: from the morainic hills and kettle holes to flat sandur plains. The WNP is the conservation area of valuable woods, peatland and water ecosystems (including 42 lakes and the Czarna Hańcza River) which are habitats of many protected species of animals, plants and fungi.

Although the Park itself was established in 1989, the beginning of conservation in this area goes back to the 1920s and the construction of the Hydrobiological Research Station at Stary Folwark on Lake Wigry. Its buildings house today the Wigry Museum that bears the name of the station's founder, Alfred Lityński.

The object of conservation is not only nature but also precious objects of the national heritage. The surrounding landscape is dominated by the complex of the Post-Camaldolese monastery. Located on the Wigry Lake peninsula, it is a testimony to the former owners of the land. Another attraction is the Wigry Narrow Gauge Railway that carries tourists along the southern bank of Lake Wigry using the tracks that remember the First World War.

The Park boasts a well developed tourist infrastructure. It offers ca. 250 km of marked trails for hikers and cyclists and didactic paths equipped with wooden footbridges, viewing towers and platforms. The gateway to the WNP is the village of Krzywe located 3 km east of Suwałki. It is the location of the Park's headquarters, information centre and nature and ethnographic exhibitions and the starting point of two didactic paths.

Žrødła Szeszupy/ Šešupės ištakos/ Springs of the Szeszupa/ Источники Шешупы

Góra Cisowa/ Kukmedžių kalnas/ Cisowa Hill/ Тисовая гора

Jezioro Hańcza/ Ežeras Ančia/ Lake Hańcza/ Озеро Ганьча

СУВАЛЬСКИЙ ЛАНДШАФТНЫЙ ПАРК – У ИСТОЧНИКОВ ШЕШУПЫ

Трудно найти в Польше территорию с более красивым пейзажем, нежели северная Сувальшина. Поэтому неслучайно ее самая ценная часть находится под охраной уже с 1976 года. На уникальные преимущества Сувальского парка влияет необычный рельеф региона. На небольшой территории ($62,84 \text{ km}^2$) находится исключительное собрание разнообразных и особенно выразительных ледниковых форм, таких как: морены, камы и озы, висячая долина и природные валуны. СЛП – это край высоких холмов и глубоких долин, часто заполненных многочисленными в парке озерами, среди которых находится и самое глубокое в Польше – Ганьча (108,5 м). Такие большие денивелации и сильный наклон холмов, напоминающие горный пейзаж, очень редко встречаются в низине. Наиболее характерным возвышением СЛП является Тисовая гора (256 м н.у.м.), а самым высоким – Лещиновая гора (272 м н.у.м.), и это также два прекрасных обзорных пункта. Сувальский парк – это также наследие материальной культуры человека. К самым интересным археологическим памятникам принадлежит находящийся среди Шурпилльских озер Ячевский жилищно-оборонный комплекс, доминирующим элементом которого является валун на Замковой горе. В Ячевском Доме памяти в Шурпилах можно увидеть макет этого валуна, а также интересную экспозицию артефактов из Шурпилльских археологических раскопок. Интересным сакральным объектом является молебенная в деревне Воджилки – самая древняя святыня старообрядцев в Польше. На территории Сувальского парка, между деревнями Шешупка и Турутль, свое начало берет река Шешупла. Ее источники находятся очень близко возле другой важной реки Сувальшины – Черной Ганьчи.

SUVALKŲ KRAŠTOVAIZDŽIO PARKAS – PRIE ŠEŠUPĖS IŠTAKŲ

Lenkijoje sunku būtų rasti vaizdingesnį regioną nei šiaurinė Suvalkijos dalis. Neatsitiktinai nuo 1976 metų, vertingiausios šio krašto vietas yra saugomos.

Išskirtinis Suvalkų kraštovaizdžio parko bruožas yra savotiškas reljefas. Nedideliame plote ($62,84 \text{ km}^2$) randame neįprastą ir išraiškingą reljefo formų įvairovę, tokią kaip morenos, keimai ir ozai, kabantis slénis ir natūralūs riedulynai. Parką puošia aukštos kalvos ir gilūs sléniai bei daugybė ežerų, tarp kurių yra giliausias Lenkijos ežeras – Ančia (108,5 m). Parko paviršiaus lygio pakitimai yra labai dideli, nebūdingi žemumoms. Įspūdingiausia parko kalva yra Kukmedžių kalnas (lenk. Góra Cisowa (256 m)), aukščiausia - Lazdynų kalnas (lenk. Góra Leszczynowa (272 m)), šios kalvos - puikios apžvalgos aikštelės.

Suvalkų kraštovaizdžio parkas slepia žmogaus materialinės kultūros turtus. Vienas įdomiausiu archeologinių paminklų yra tarp Šiurpilio ežerų esantis jotvingių gyvenamasis-gynybinis kompleksas, kurio svarbiausias elementas - ant Pilies kalno esanti piliaivietė. Jotvingių muziejuje galima pamatyti piliaivietės maketą ir įdomią Šiurpilio radinių kolekciją. Įdomus sakralinis objektas yra Vodžilkų (lenk. Wodziłki) kaime veikianti seniausia Lenkijoje sentikių šventykla (molena).

Suvalkų kraštovaizdžio parke, tarp Šešupės ir Turtulio kaimų, yra Šešupės ištakos. Ji teka netoli kitos svarbios Suvalkijos upės – Juodosios Ančios.

SUWALSKI PARK KRAJOBRAZOWY – U ŹRÓDEŁ SZESZUPY

Trudno w Polsce znaleźć obszar o piękniejszym krajobrazie niż północna Suwalszczyzna. Nieprzypadkowo zatem jej najcenniejszą część objęto ochroną już w 1976 r.

O unikalowych walorach Suwalskiego Parku Krajobrazowego decyduje niezwykła rzeźba terenu. Na niewielkim obszarze ($62,84 \text{ km}^2$) znajdziemy wyjątkowe nagromadzenie różnorodnych i szczególnie wyrazistych form polodowcowych, takich jak moreny, kamy i ozy, dolina zawieszona i naturalne głazowiska. SPK to kraina wysokich wzgórz oraz głębokich dolin, często wypełnionych licznymi w parku jeziorami, wśród których znajduje się najgłębsze w Polsce – Hańcza (108,5 m). Tak wielkie deniwelacje i silne nachylenie zboczy, przypominające krajobraz podgórski, spotyka się bardzo rzadko na niżu. Najbardziej charakterystycznym wzgórzem SPK jest Góra Cisowa (256 m n.p.m.), a najwyższym Góra Leszczynowa (272 m n.p.m.) i są to dwa wspaniałe punkty widokowe.

Suwalski Park to także dziedzictwo kultury materialnej człowieka. Do najciekawszych zabytków archeologicznych należy położony pośród jezior szurpilińskich jaćwieski zespół osadniczo-obronny, którego dominującym elementem jest grodzisko na Górze Zamkowej. W Izbie Pamięci Jaćwieskiej w Szurpiliach można zobaczyć makietę tego grodziska i ciekawą ekspozycję artefaktów z szurpilińskich wykopalisk archeologicznych. Interesującym obiektem sakralnym jest molenna we wsi Wodziłki – najstarsza świątynia staroobrzędowców w Polsce.

Na terenie Suwalskiego Parku, pomiędzy wsiami Szeszupka i Turtul, początek swój bierze rzeka Szeszupa. Jej źródła znajdują się bardzo blisko innej ważnej rzeki Suwalszczyzny, Czarnej Hańczy.

Szurpily, Góra Zamkowa/ Šiurpilis, Pilies kalnas/ Castle Hill, Szurpily/ Шурпилы, Замковая гора

Bachanowo, oz tutulski/ Bachanowo, Turtulio ozas/ Turtul esker, Bachanowo/ Баханово, Түртүлүк холм

Lopuchowo, głazowisko/ Łopuchowo riedulyna/ Boulder field, Łopuchowo/ Лопухово, Глазовиско (валуны)

SUWAŁKI LANDSCAPE PARK - AT THE SPRINGS OF THE SZESZUPA

The scenery of the northern Suwałki region ranks among the most beautiful landscapes in Poland. No wonder its most precious part was given legal protection already in 1976. The unique values of the Suwałki Landscape Park are determined by its original lay of the land. The small area ($62,84 \text{ km}^2$) of the Park encloses an amazing amount of a great variety of very distinct post-glacial features: moraines, kames, eskers, a hanging river valley and natural erratic boulder fields. The Park is also a land of high hills and deep valleys often enclosing numerous lakes, among them the deepest lake in Poland, Lake Hańcza (108.5 m). The differences in the land level and steep slopes of the hills remind one of a mountain landscape and are a rare sight in a lowland. The most characteristic hill of the Park is Góra Cisowa (256 m) and the highest is Góra Leszczynowa (272 m) with two wonderful vantage points. The Suwałki Landscape contains also monuments of the cultural heritage. Among the most interesting archaeological finds are vestiges of the Yotvingian defensive settlement located between Szurpily lakes with the dominant hill fort of Zamkowa Góra [Castle Hill]. The Yotvingian Exhibition Room (IPJ) in Szurpily presents a model of the hillfort and an interesting collection of artefacts from the archaeological sites in Szurpily. An interesting monument of sacral architecture is the Old Believer temple (molenna) in Wodziłki - the oldest building of this type in Poland. Between the villages of Szeszupka and Turtul, situated within the Park, lie the springs of the Szeszupa River. They are close to the springs of another important river of the Suwalszczyzna: the Czarna Hańcza.

Jeziora na szlaku Rospudy/ Ežerai Rospudos trase/ Lakes on the Rospuda trail/ Озера по течению Ропруды

Rospuda – szlak kajakowy/ Rospuda – baidarių trasa/ Kayaking trail on the Rospuda/ Ропуда – трасса для езды на каноэ

Dowspuda, park dworski/ Dowspuda, rūmu parkas/ The manor park in Dowspuda/ Довспуда, приусадебный парк

ROSPUDA IR DAUSPŪDA

Rospuda, skirianti Suvalkiją ir Mozūrus, tai pastaruoju metu bene labiausiai žinoma šiaurės rytų Lenkijos upė. Tai vaizdingas baidarių maršrutas. Upė patraukli savo nepastovumu: vietomis ji tingiai plukdo savo vandenį tarp meldų ir durpynų, kitur sruaniai srove ir akmenuotu dugnu primena kalnų upę. Rospuda (Vyslos aukštupys) teka per daugybę poledyninių ežerų, įteka į ežerą Rospuda Augustowska, iš jo išteka jau kaip Mėtos (Netta) upė, kuri Augustavo kanalu jungiasi su Bebros upe. Gamtos atžvilgiu vertinant Rospudos slėniui taikoma saugomo kraštovaizdžio teritorijos ir Natura 2000 apsauga.

Anksčiau Rospuda buvo vadinta Dauspūda. Šiandien taip vadinama vietovė prie Rospudos upės. Grafas Liudvikas Mykolas Pacas, Napoleono armijos Lenkijos karių generolas, 1820 m. įsakė neogotikos stiliumi pastatyti rezidenciją pagal italių architektų projektus. Tai kėlė pasigérėjimą, iš tų laikų mus pasieké posakis „Vertas Pacas rūmų, o rūmai Paco“ (lenk. žodžiu žaismas – vert. pastaba). Deja, grafas neilgai džiaugėsi savo turtais. Netrukus už dalyvavimą 1830-1831 m. sukiliame caro valdžia konfiskavo jo turtą, rūmai ėmė griuti. Iki šių dienų išliko portikas su arkadomis, kampinis bokštas, vadintamas „gandry“ bokštu ir dviejų aukštų rūsiai. Rūmus supo anglisku stiliumi įkurtas parkas. Jame įrengtas pažintinis takas. Rūmų maketą bus galima apžiūrėti atnaujintame sargybos būstiniés (kordegardo) pastate, kuriame nuo 2015 m. veiks Turistų aptarnavimo centras.

Dauspūda yra svarbus turistinis centras, kuriami susikerta keli maršrutai. Vienas iš jų – tai Sienos įtvirtinimų maršrutas (automobilių ir dviračių R-68) bei Suvalkijos dviračių žiedas (R-65).

РОСПУДА И ДОВСПУДА

Роспуда, которая своими водами отделяет Сувалшизну от Мазуров, – это в последнее время, наверное, самая известная река северо-восточной Польши. Она создает необычайно живописную трассу для езды на каноэ. На ее привлекательность влияет изменчивый характер реки, которая местами лениво плывет между камышами и торфяниками, а на некоторых участках быстрым течением и скалистыми порогами напоминает горный поток. Роспуда (которая относится к бассейну Вислы) протекает через многочисленные ледниковые озера, после чего впадает в озеро Роспуда Августовская, откуда уже как Нетта соединяется через Августовский канал с Беброй. Ценная с природной точки зрения долина Роспуды взята под охрану в рамках территории охраняемого ландшафта и территорий сети Natura 2000. Раньше Роспуда называлась Довспудой. Сегодня это название осталось по отношению к местности, известной по руинам дворца Пача, которая находится над этой рекой. Граф Людвик Михал Пач, командир польской кавалерии в армии Наполеона, в 1820 году приказал построить здесь прекрасную неоготическую резиденцию по проекту итальянских архитекторов. Это красивейшее строение вызывало большое удивление, о чем свидетельствует поговорка: „Стонт Пач дворца, а дворец Пач“! К сожалению, недолго граф радовался имению. Скоро за участие в ноябрьском восстании царские власти конфисковали его имущество, а дворец пришел в упадок. До сегодня сохранилось крыльцо с аркадами, угловая башня, которая называлась „аистовая“, и два этажа подвалов. Руины окружали ландшафтный парк в английском стиле. Там организована познавательная тропа. Макет дворца Пача можно будет увидеть в отремонтированной древней стражницкой, где с 2015 года начинает функционировать Центр туристического обслуживания. Довспуда – это важный туристический узел, здесь проходят несколько трасс, в т.ч. Укрепление приграничных позиций (автомобильная и велосипедная R-68) и Велосипедное кольцо Сувалшизны (R-65).

ROSPUDA I DOWSPUDA

Rospuda, oddzielająca swoimi wodami Suwalszczyzne od Mazur, to ostatnio chyba najbardziej znana rzeka północno-wschodniej Polski. Tworzy niezwykle malowniczą trasę kajakową. Na jej atrakcyjność wpływa zmienny charakter rzeki, która miejscami płynie leniwie między szuwarami i torfowiskami, na pewnych odcinkach zaś warkim nurtem i kamienistymi bystrzami przypomina górski potok. Rospuda (będąca zlewnią Wisły) przepływa przez liczne jeziora rynnowe, po czym uchodzi do jez. Rospuda Augustowska, skąd już jako Netta łączy się przez Kanał Augustowski z Biebrzą. Cenną przyrodniczo dolinę Rospudy objęto ochroną w ramach obszaru chronionego krajobrazu oraz obszarów sieci Natura 2000.

Rospuda dawniej nazywana była Dowspudą. Dziś nazwa ta pozostała w odniesieniu do miejscowości znanej z ruin pałacu Paca, położonej nad tą rzeką. Hrabia Ludwik Michał Pac, dowódca jazdy polskiej w wojsku Napoleona, w 1820 r. nakazał wznieść tu piękną neogotyczną rezydencję według projektu włoskich architektów. To wspaniałe założenie zyskało niemały podziw, o czym świadczy powiedzenie „Wart Pac pałaca, a pałac Paca“. Niestety niedługo dane było hrabiemu cieszyć się majątkiem. Wkrótce za udział w powstaniu listopadowym władze carskie skonfiskowały jego dobra, a pałac popadł w ruinę. Do dziś zachował się arkadowy portyk, wieża narożna nazywana „bocianią“ oraz dwie kondygnacje piwnic. Ruiny otaczały park krajobrazowy w stylu angielskim. Przygotowano tam ścieżkę poznawczą. Makietę pałacu Paca można będzie zobaczyć w odremontowanej zabytkowej kordegardzie, gdzie od 2015 r. rozpoczęła funkcjonowanie Centrum Obsługi Turysty.

Dowspuda jest ważnym węzłem turystycznym, krzyżuje się tu kilka szlaków, w tym szlaki Fortyfikacji Pozycji Granicznej (samochodowy i rowerowy R-68) oraz Pierścień Rowerowy Suwalszczyzny (R-65).

Dowspuda, portyk pałacu Paca/ Dauspūda, Paco rūmu portikas/ The portico of Pac's Palace, Dowspuda/ Довспуда, портик дворца Пача

Dowspuda, aleja lipowa/ Dauspūda, liepų alėja/ The lime tree avenue at Dowspuda/ Довспуда, липовая аллея

Dowspuda, kordegarda/ Dauspūda, kordegardas/ Guarhouse, Dowspuda/ Довспуда, стражница

THE ROSPUDE AND THE DOWSPUDA

The Rospuda River, separating the regions of Suwalszczyzna and Masuria, has recently become probably one of the best known rivers of north-east Poland. Its run forms a picturesque kayaking trail. The attractiveness of the river is due to its changeable character: flowing lazily through rushes and peatbogs, it can change momentarily into rocky rapids reminding one of a mountain stream. The Rospuda (belonging to the Vistula Basin) flows through numerous ribbon lakes to eventually drain into Lake Rospuda Augustowska and leave it as the Netta River, it connects through the Augustów Canal with the Biebrza River. The precious for its valours Rospuda and Szczepa have been both included into the conservation areas belonging to the Nature 2000 European Network. The Rospuda used to be called Dowspuda. The latter name survived in the name of the situated on the river village known for the remains of the Palace of Pac. Count Ludwig Michał Pac, commander of the Polish Napoleonic cavalry, built here, in 1820, a beautiful Neo-Gothic mansion after the design of Italian architects. The grand foundation won a lot of admiration among his contemporaries immortalized in the saying: "Pac is worthy of his palace and the palace is worthy of Pac". Unfortunately, the Count was not given much time to enjoy his residence. Soon, after joining by him the November Uprising, the Tsarist authorities confiscated his property and the palace fell into disrepair. Preserved until today are only the arched portico, one corner tower called "Stork Tower" and two floors of the cellars. The ruins were once surrounded by a park in the English style. A didactic path has been traced through the present park. A scale model of Pac's palace can be seen in the restored historical guardhouse, from 2015 the new Tourist Service Centre. Dowspuda is an important tourist hub, the place of crossing of a number of tourist trails, including the Border Position Fortifications (R-68 car and bicycle trail) and the Suwalszczyzna Bicycle Ring (R65).

Szeszupa/ Šešupė/ The Szeszupa River/ Ілеуяна

Suwański Park Krajobrazowy/ Suvalky kraštovaizdžio parkas/ Suvalki Landscape Park/ Сувалльский ландшафтный парк

Masyw Góry Rowelskiej/ Kalnas Góra Rowelska/ The massif of Góra Rowelska/ Массив Ровельской горы

СТЫК ТРЕХ ГРАНИЦ „ВИШТИНЕЦ” – ПОЛЬСКИЙ ПОЛЮС ХОЛОДА

В местности Больче возле Вижайн, недалеко от трассы № 651, находится точка, в которой сходятся границы трех государств: Польши, Литвы и России (Калининградской области). Она называется „Виштынец”. Эту точку приграничные службы обозначили гранитным столбом с гербами соседних государств и надписями на трех языках. Это один из шести стыков трех границ, которые находятся на территории Польши, и один из наилучшим образом, доступных для туристов, хотя, с учетом границы с Россией, которая не входит в Шенген-зону, здесь действуют некоторые ограничения. К стыку трех границ от главной дороги и паркинга ведет 500-метровая познавательная тропа с информационными табличками. На таблице ближе всего к стыку трех границ написаны правила, как передвигаться в приграничной зоне.

Эта точка стыка границ указанных трех стран находится на территории, которая в течении столетий является пограничной зоной. История современной литовско-российской границы, которая в Польше имеет свое продолжение как граница между Варминьско-Мазурским и Подляским воеводством, восходит к 1422 году, когда на основании Мельненского договора установлена граница между Орденом крестоносцев и Великим Княжеством Литовским. После разделений Речи Посполитой под конец XVIII века это была уже граница между Пруссией и Российской империей, а в межвоенный период здесь соединились границы Германии и независимой Литвы и Польши. После II мировой войны территория к северу от стыка трех границ принадлежала Советскому Союзу. И уже с 1991 года снова здесь соединяются границы трех независимых государств.

Области, соседствующие с Вижайнами, известны как польский полюс холода. Выдвинутые далеко к северному востоку, они подвергаются воздействию континентальных воздушных масс из глубины России и полярных территорий. На суровость климата влияет также расположение Вижайн – 242 м н.у.м., это на более, чем 100 м выше, нежели Сувалки. У средняя температура в январе здесь составляет -6°C, то есть ниже, чем в Закопане и почти на 2 градуса меньше средней температуры в стране. Вегетационный период здесь (за пределами гор) самый короткий в стране, а снежный покров, как и в горах, лежит в среднем свыше 100 дней. Текущую температуру этих земель можно наблюдать /odczyt-on-line на интернет-сайте Сувалского повета с табло электронного термометра в Больче.

TRIJŲ SIENŲ SANKIRTA „VIŠTYTIS” - LENKIJOŠ ŠALČIO POLIUS

Balčiuose, netoli Vižainio, šalia kelio Nr. 651, yra trių valstybių - Lenkijos, Lietuvos ir Rusijos (Kaliningrado srities) - sienų susikirtimo taškas, vadinamas „Vištyčiu”. Šią vietą pasienio tarnybos pažymėjo pastatydamos granito stulpą su valstybių herbais ir užrašais trimis kalbomis. Tai vienas iš šešių tokų trių valstybių sienų susikirtimo punktų Lenkijoje, bene labiausiai prieinamas turistams, nors čia įvesti kai kurie apribojimai, kadangi Rusija nepriklauso Šengeno erdvėi. Iki susikirtimo taško nuo pagrindinio kelio ir mašinų stovėjimo aikštélės veda 500 m ilgio pažintinis takas, šalia kurio įrengti informacinių stendų. Arčiausiai susikirtimo taško esančiam stende nurodytos elgesio pasienio zonoje taisyklės.

Dabartinis trių valstybių sienų sankirtos taškas yra toje vietoje, kuri jau prieš kelis šimtmečius buvo pasienio teritorija. Lietuvos ir Rusijos valstybinės sienos, kuri šiuo metu skiria Lenkijos Varmijos ir Mozūrijos bei Palenkės vaivadijas, istorija siekia 1422 m, kai Melno taikos sutartimi buvo nustatyta siena tarp Kryžiuočių ordino ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės. Po Respublikos padalijimui, XVIII a. pabaigoje, čia ėjo Prūsijos ir Rusijos imperijos siena, o tarpukario laikotarpiu buvo trių valstybių – Vokietijos ir nepriklausomų Lietuvos bei Lenkijos valstybių sienų sankirtos taškas.

Po Antrojo pasaulinio karo į šiaurę nuo sienų sankirtos nutolusi teritorija priklausė Sovietų Sajungai. Nuo 1991 m. ši vieta vėl tapo trių nepriklausomų valstybių sienų sankirtos tašku.

Netoliese esančio Vižainių kaimo apylinkės yra žinomas kaip „šalčio polius“. Toliausiai į šiaurės rytus nutolusių šalies vietovių klimatui didžiausią įtaką turi nuo Arkties vandenyno ir iš Rusijos atslenkančios kontinentinio oro masės. Nemažą įtaką klimatui turi Vižainių padėtis - 242 m virš jūros lygio – tai 100 m aukščiau negu Suvalkai. Vidutinė temperatūra sausio mėnesį yra -6°C, t.y. žemesnė nei Zakopanėje ir 2 laipsniais žemesnė nei vidutinė Lenkijos temperatūra. Vegetacijos periodas yra trumpiausias šalyje (dar trumpesnis yra kalnuose), o sniego danga laikosi daugiau nei 100 dienų - panašiai kaip kalnuose. Aktualią temperatūrą rodo elektroinis termometras, jį galima stebeti on-line prisijungus prie seniūnijos interneto svetainės.

TRÓJSTYK GRANIC „WISZTYNIEC” – POLSKI BIEGUN ZIMNA

W miejscowości Bolcie koło Wiżajn, niedaleko drogi nr 651, znajduje się punkt, w którym stykają się granice trzech państw: Polski, Litwy i Rosji (obwodu kaliningradzkiego). Nosi nazwę „Wisztyniec”. Punkt ten służby graniczne oznaczyły granitowym słupem z godłami sąsiadujących państw i napisami w trzech językach. Jest to jeden z sześciu trójstyków znajdujących się na terenie Polski i jeden z najlepiej dostępnych dla turystów, choć ze względu na granicę z Rosją, która nie należy do strefy Schengen, obowiązują tu pewne ograniczenia. Do trójstyku od głównej drogi i parkingu prowadzi 500-metrowa ścieżka poznawcza z tablicami informacyjnymi. Na planszy tablicy znajdującej się najbliżej trójstyku przedstawione zostały zasady, jak poruszać się w strefie nadgranicznej.

Obecny punkt styku granic tych trzech krajów leży na obszarze, który od stuleci stanowił pogranicze. Historia obecnej granicy litewsko-rosyjskiej, mającej w Polsce swoją kontynuację jako granica między województwem warmińsko-mazurskim i podlaskim, sięga 1422 roku, kiedy na mocy traktatu melneńskiego ustalono granicę między Zatonem Krzyżackim i Wielkim Księstwem Litewskim. Po rozbiorach Rzeczypospolitej pod koniec XVIII w. była to już granica między Prusami i Imperium Rosyjskim, zaś w okresie międzywojennym łączyły się tu granice Niemiec oraz niepodległej Litwy i Polski. Po II wojnie światowej tereny na północ od trójstyku należały do Związku Radzieckiego. Dopiero od 1991 r. ponownie zbiegają się tutaj granice trzech niepodległych państw.

Pobliższe okolice wsi Wiżajny znane są jako polski biegum zimna. Wysunięte daleko na północny wschód, podatne są na wpływ kontynentalnych mas powietrza z głębi Rosji i obszarów polarnych. Na sferowość klimatu wpływa również położenie Wiżajn 242 m n.p.m. – o ponad 100 m wyżej niż Suwałki. Średnia temperatura stycznia wynosi tu -6°C, a więc mniej niż w Zakopanem i o prawie 2 stopnie poniżej średniej krajowej. Okres wegetacyjny jest (poza górami) najkrótszy w kraju, a pokrywa śnieżna, podobnie jak w górach, zalega przeciętnie ponad 100 dni. Aktualną temperaturę tych okolic można obserwować (odczytać) poprzez łącze on-line na stronie internetowej powiatu suwalskiego z wyświetlaczem elektronicznego termometru w Bolciach.

Bolcie, znak graniczny „Wisztyniec” Balcią, pasienio stulpas „Vištytis”, „Wisztyniec” frontier post at Bolcie/ Болтьче, приграничный знак «Вишитынец»

Ścieżka poznawcza „Trójstyk granic – biegum zimna”/
Paźintinis takas „Triju sienų sankirtos taškas – šalčio polius”/ „Wisztyniec Border Tripoint - the Polish Pole of Cold” cognitive path/ Познавательная тропа
«Стык трех границ – полюс холода»

“WISZTYNIEC” BORDER TRIPPOINT - THE POLISH POLE OF COLD

Bolcie, a village near Wiżajny, close to the Road no. 651, is the meeting place of the borders of three countries: Poland, Lithuania and Russia (Oblast Kaliningrad). The treepoint is called “Wisztyniec”. The point has been marked by the border guards with a granite pole bearing the emblems of the three countries with an inscription in three languages. It is one of the six border tripoints in Poland and one most accessible to tourists, with certain limitation as regards the border of Russia that does not belong to the Schengen treaty. The point can be reached from the main road following a 500 m long didactic path and its information boards. The board closest to the tripoint shows the rules of behaviour in the border zone.

The border tripoint is situated in the area that throughout history has been a borderland. The current line Polish-Russian border and its continuation as the border of the Warmińsko-Mazurskie and Podlaskie provinces dates back to 1422 and the treaty between the Teutonic Knights and the Grand Duchy of Lithuania. On the partition of the Commonwealth, at the end of the 18th century, it separated Prussia from the Kingdom of Poland, and during the inter-war period, the tripoint marked the meeting of the borders of the independent Lithuania, Poland and Germany. Following the Second World War the area north of the tripoint belonged to the Soviet Union. Only in 1991, the borders converge here again as the borders of the three independent states.

The vicinity of the village of Wiżajny is known to be the location of the Polish “pole of cold”. Lying far north east of Poland, the area is susceptible to the influence of the continental masses of air coming from the interior of Russia and the Arctic. The harshness of the climate is also due to the location of Wiżajny itself - 242 m above the sea level i.e. 100 m higher than Suwałki) The average temperature for January is here -6°C, i.e. lower than in the mountain resort of Zakopane and 2 degrees lower than the average for Poland. The vegetation period here is the shortest in Poland (except the mountains) and the snow cover lasts, on average, for over 100 days, just like in the highlands. The current temperature can be read on-line directly from the display of the thermometer in Bolcie on the website of the Suwałki District.

Wižajny nad jez. Wižainy/ Vižainis prie Vižainio ežero/
On Lake Wižajny, Wižajny/ Вижайны над озером
Вижайны

Wižajny, zabytkowy kościół/ Vižainis, istorinė bažnyčia/ The historical church in Wižajny/ Вижайны,
исторический костел

Miejscowość Marianka/ Vietovė Marianka/ Marianka
village/ Населенный пункт Марьянка

VIŽAINIO SENIŪNIIJA

Pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose Vižainis paminėtas 1606 m. Miesto teisės jam buvo suteiktos tikriausiai apie 1570 m., jas 1693 m. patvirtino karalius Jonas III Sobieskis. Tuomet miestui suteiktas herbas – „nekarūnuotas baltasis erelis raudoname fone, perjuostas aukšine juosta“.

Vižainis nuo seno buvo pasienio gyvenvietė. Įsikūrusi jotvingių giriase, 300 metų gyvavo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Prūsijos, XIX a. – Lenkijos Karalystės ir Prūsijos pasienyje. Tad čia buvo juntama įvairių kultūrų ir tautų įtaka.

Vižainyje išliko XVII a. užstatymo planas su stačiakampe senojo miesto aikštė. Verta aplankyniti klasicistinę šv. Teresės iš Avilos bažnyčią, statytą 1825 m. XVIII a. medinis didysis altorius (su puošybos elementais, raižiniais ir pauksinimais) yra puikus baroko stiliaus pavyzdys. Vertingos ir medinė sakykla bei krikštykla. Kieme šalia bažnyčios stovi medinė 1862 m. statyta varpinė. Vižainio centre esančiame parke 1930 m. pastatytas paminklas Juzefui Pilsudskiui.

Dabar Vižainis yra netoli trijų valstybių - Lenkijos, Lietuvos ir Rusijos (Kaliningrado srities) sienos sankirtos taško. Vižainis yra vietas valdžios būstinė, prekybos ir paslaugų centras, pastaraisiais metais čia plečiasi turizmas, lankosi svečiai ne tik iš Lenkijos, bet vis dažniau atvyksta svečiai iš užsienio. Seniūnija garsėja vietos gyventojų gaminanais sūriais su raugu. Seniūnijos teritorija teka upės Blendzianka (lenk. Błędzianka), Wisztynka ir Wižajna. Vižainio apylinkėse yra aukščiausia Suvalkijos ir Palenkės vaivadijos kalva – kalnas Rowelska Góra (299 m virš jūros lygio).

GMINA WIŽAJNY

Po raz pierwszy w źródłach pisanych Wižajny pojawiły się w 1606 r. Posiadały już wówczas prawa miejskie, nadane prawdopodobnie ok. 1570 r. i potwierdzone w 1693 r. przez króla Jana III Sobieskiego. Miasto otrzymało wówczas piękny herb w postaci „nie ukoronowanego orła białego w czerwonym polu, przepasanego złotym pasem“.

Wižajny od wieków były osadą przygraniczną. Założone w pojawcwięskich puszczaach, przez 300 lat leżały na granicy Wielkiego Księstwa Litewskiego i Prus, a w wieku XIX – na pograniczu Królestwa Polskiego i Prus. Dzięki temu kresowemu położeniu krzyżowały się tu wpływy różnych kultur i narodów.

W Wižajnach zachował się XVII-wieczny układ urbanistyczny z prostokątnym rynkiem dawnego miasta. Warto zobaczyć klasycystyczny kościół pw. Św. Teresy z Avila z 1825 r. Znajdujący się wewnątrz XVIII-wieczny drewniany ołtarz główny (z bogatymi zdobieniami, rzeźbieniami i złoceniami) jest pięknym przykładem baroku. Cenne są także drewniana ambona i chrzcielnica. Na dziedzińcu, obok kościoła wznoси się drewniana dzwonница z 1862 r. W parku w centrum Wižajn stoi pomnik ku czci marszałka Józefa Piłsudskiego z 1930 r.

Obecnie Wižajny leżą w pobliżu zbiegu granic Polski, Litwy i obwodu kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej („Trójstyku granic“). Miejscowość jest siedzibą lokalnych władz samorządowych, ośrodkiem handlowo-usługowym, a ostatnio także rozwijającym się ośrodkiem turystycznym, odwiedzanym nie tylko przez gości z Polski, lecz coraz częściej również z zagranicy. Gmina znana jest z regionalnego sera podpuszczkowego produkowanego w tutejszych gospodarstwach. Przez teren gminy przepływają rzeki Błędzianka, Wisztynka i Wižajna, należące do zlewni Pregoły. W okolicy znajduje się też najwyższe wzgórze na Suwalszczyźnie i w woj. podlaskim – Rowelska Góra (299 m n.p.m.).

Wižajny, pomnik J. Piłsudskiego / Wižainis, J. Piłsudskiego paminklas/ Monument to J. Piłsudski, Wižajny, Вижайны, памятник Ю. Пилсудскому

Lokalne sery/ Vietiniai sūriai/ Local cheeses/ Местные сыры

ГМИНА ВИЖАЙНЫ

Впервые в письменных источниках Вижайны упоминаются в 1606 году. Уже тогда они имели гражданские права, присвоенные, вероятнее всего, в около 1570 году и подтвержденные в 1693 году королем Яном III Собеским. В те времена город получил красивый герб в виде „не увенчанного короной белого орла на красном фоне, опоясанного золотым поясом“.

В течении столетий Вижайны были приграничным поселением. Основанные в Поячевских пущах, в течении 300 лет они находились на границе Великого Княжества Литовского и Пруссии, а в XIX веке – на границе Королевства Польского и Пруссии. Благодаря этому приграничному расположению здесь перекрешились влияния разных культур и народов.

В Вижайнах сохранился XVII-вековой урбанистический уклад с прямоугольным рынком старого города. Стоит увидеть классический костел Св. Терезы из Авилы, построенный в 1825 году. Находящийся внутри деревянный главный алтарь XVIII века (с богатыми украшениями, резьбой и позолотой) является прекрасным примером барокко. Ценными являются также деревянная кафедра и купель. Во дворике около костела возносится деревянная колокольня, построенная в 1862 году. В парке в центре Вижайн находится мемориал в честь маршала Юзефа Пилсудского, созданный в 1930 году.

Сегодня Вижайны находятся около стыка границ Польши, Литвы и Калининградской области Российской Федерации („Стык трех границ“). В этой местности располагаются местные органы самоуправления, это торговый и сервисный центр, а с недавних пор также и развивающийся туристический центр, который посещают не только гости из Польши, но все чаще также и гости из-за рубежа. Гмина известна своим региональным сырчужным сыром, который производится в здешних хозяйствах. Через территорию гмины протекают реки Бледзянка, Виштынка и Вижайна, которые принадлежат к бассейну Преголи. В окрестностях также находится самая высокая возвышенность на Сувальшине и в Подляском воеводстве – Ровельская гора (299 м н.у.м.).

WIŽAJNY COMMUNE

The name Wižajny appears for the first time in written sources in 1606. It already had then the town charter granted probably ca. 1570 and confirmed in 1693 by King John III Sobieski. The town obtained then a beautiful coat of arms: "uncrowned white eagle on the red field girded with a golden sash".

Wižajny have been a borderland settlement for centuries. Founded in the post-Yotvingian forests, for 300 years Wižajny was positioned on the border of the Grand Duchy of Lithuania and Prussia, and in the 19th century on the border of the Kingdom of Poland and Prussia. Its borderland position made it a place of meeting of different cultures and nations.

The town preserved a 17th century town layout with a rectangular old town market square. Worth visiting is the Neoclassical church of St. Teresa of Avila from 1825. The located inside eighteenth-century wooden altar (richly ornamented with carvings and gilding) is a beautiful example of the Baroque style. Precious are also the wooden pulpit and the font. Next to the church, in the yard, stands a wooden belfry from 1862. In the centre of Wižajny, in a park, stands a statue dedicated to Marshal Józef Piłsudski.

Currently, Wižajny is located at the border tripont of Poland, Lithuania and Oblast of Kaliningrad of the Russian Federation. The town is a seat of the local government, a commercial and service center, and more recently a developing tourist center with visitors coming not only from Poland, but increasingly also from abroad. The commune is known for its regional rennet cheeses produced in local farms. Across the commune flow the rivers of Błędzianka, Wisztynka and Wižajna belonging to the catchment of the Pregola. It is here that the highest point of the region is located - Góra Rowelska (299 m above sea level).

Szlaki rowerowe/ Dviračių takai/ Bicycle trails/
Велосипедные трассы

Sudawskie, ruiny folwarku/ Sudawskie, palivarko/ гриувёсай/ Ruins of the manorial farm in Sudawskie/ Судавске, руины фольварка

Tereny jeździeckie/ Jojimo takai/ On a riding trail/
Трассы для верховой езды

СУДАВСКИЕ ГОРЫ

К северо-востоку от Вижайн возносится морное плато, которое называется «Судавские горы». И хотя превышающие 250 м н.у.м. возвышенности не имеют много общего с настоящими горами, пейзаж из камовых и моренных холмов, разрезанных глубокими ущельями и оврагами, действительно напоминает горный пейзаж. Долинами текут небольшие водные потоки, из которых самой большой является река Вигра, впадающая в Шешупу. У подножия холмов лежат небольшие озера и торфяники, находящиеся под охраной в рамках территории Natura 2000. Здесь зарегистрированы многие виды растений под охраной, а также редкостные ледниковые реликты.

Название Судавских гор связано с историческим народом суднов (или ятвягов), которые заселяли территорию Сувальщины в Средние Века, и которые происходили, вероятнее всего, от древнего балтийского племени, название которого Soudinoi записал в II в.н.э. греческий географ Птолемей. В окрестностях деревни Судавске археологи зарегистрировали балтийское поселение, датированное на основании керамики от ранней эпохи железа до раннего Средневековья. Следами более поздней истории этой местности являются руины древнего фольварка Судавске. Над озером с таким же названием находятся руины паркового образования и аллеи, а также фундаменты деревянного двора, построенные в 1908 году в модном тогда в Польше закопанском стиле. Дом спорел во время II мировой войны.

Живописные Судавские горы являются привлекательным местом для пеших и лыжных прогулок, или велосипедных экскурсий. Через них проходит трасса обозначенного символом R-65 Велосипедного кольца Сувальщины и желтая велосипедная трасса Судавские горы, формирующая 16-километровую петлю к востоку от Вижайн.

ŠŪDUVOS KALNAI

Į šiaurės rytus nuo Vižainio kyla moreninės kalvos, vadinamos Šūduvos kalnais (lenk. Góry Sudawskie). Nors kalvos, iškilusios tik 250 m virš jūros lygio, neprimena tikrų kalnų, bet moreninės kalvos, gilūs slėniai ir daubos panašūs į kalnų kraštovaizdį. Slėniuose teka nedideli upeliai, iš kurių didžiausia yra į Šešupę įtekanti upė Wigra. Kalvų papédėje telkšo negilūs ežerai ir aukštapelkės, priklausantys saugomai Natura 2000 teritorijai. Čia yra daug saugomų augalų rūsių, tarp jų ir poledynės liekanos.

Šūduvos kalnų pavadinimas kilęs iš istorinio süduvių, t.y. jo-tvingių genties pavadinimo, kurie Suvalkijos teritorijoje gyveno viduramžiais. Jie tikriausiai kilę iš senovės baltų genties, kurią II a. graikų geografas Ptolemėjus pavadino Soudinoi. Netoli kaimo Sudawskie archeologai aptiko baltų gyvenvietę. Remdamiesi keramikos dirbiniais jie nustatė, kad žmonių čia gyventa nuo ankstyvojo geležies amžiaus iki ankstyvųjų viduramžių. Vélesnés šios vietovés istorijos liudytojas yra buvusio palivarko Sudawskie liekanos. Prie to paties pavadinimo ežero išliko parko ir alėjos fragmentai bei medinio 1908 m. Lenkijoje tuo metu madingu Zakopanés stiliumi statyto dvaro pamatai. Pastatas sudegė per II pasaulinį karą.

Vaizdingi Šūduvos kalnai puikiai tinka kelionėms pėsčiomis, slidinėjimui, išvykoms dviračiais. Per kalnus eina Suvalkijos dviračių žiedo, pažymėto R-65 simboliu maršrutas bei geltonasis dviračių maršrutas, sudarantis 16 km ilgio žiedą į rytus nuo Vižainio.

GÓRY SUDAWSKIE

Na północny wschód od Wiżajn wznosi się wysoczyzna morenowa zwana Górami Sudawskimi. I choć przekraczające 250 m n.p.m. wysokości niewiele mają wspólnego z prawdziwymi górami to krajobraz kemowych i morenowych wzgórz poprzecinanych głębokimi wąwozami i jarami przypomina iście górski pejzaż. Dolinami płyną niewielkie cieki wodne, z których największa jest rzeka Wigra wpadająca do Szczesupy. U podnóża wzniesień leżą małe jeziorka oraz torfowiska objęte ochroną w ramach obszaru Natura 2000. Zarejestrowano na nich wiele chronionych gatunków roślin, w tym rzadkie relikty polodowcowe.

Nazwa Górz Sudawskich wiąże się z historycznym ludem Sudowów, czyli Jaćwingów, zamieszujących tereny Suwalszczyzny w średniowieczu i najprawdopodobniej wywodzących się ze starożytnego plemienia bałtyjskiego, którego nazwę Soudinoi zapisał w II w. n.e. grecki geograf Ptolemeusz. W okolicy wsi Sudawskie archeolodzy zarejestrowali grodzisko bałtyjskie datowane, na podstawie ceramiki, od wczesnej epoki żelaza po wczesne średniowiecze. Śladem późniejszej historii tej miejscowości są pozostałości dawnego folwarku Sudawskie. Nad jeziorem o tej samej nazwie znajdują się resztki założenia parkowego i alei oraz fundamenty drewnianego dworu z 1908 r. wzniesionego w modnym wówczas w Polsce stylu zakopiańskim. Budynek spłonął w czasie II wojny światowej.

Malownicze Góry Sudawskie są atrakcyjnym miejscem na wędrówki piesze i narciarskie, czy wycieczki rowerowe. Prowadzi przez nie odcinek oznakowanego symbolem R-65 Pierścienia rowerowego Suwalszczyzny oraz żółty szlak rowerowy W Góry Sudawskie, tworzący 16-kilometrową pętlę na wschód od Wiżajn.

Okolice Górz Sudawskich/ Šūduvos kalnų apylinkės/ Environs of Sudawskie Mountains/ Окрестности Судавских гор

Jezioro Jesieryn/ Ežeras Jesieryn/ Lake Jesieryn/ Озеро Ешиерин

Krajobrazy sudawskie/ Šūduvos kraštovaizdis/ Sudawskie landscapes/ Судавские пейзажи

SUDAWSKIE MOUNTAINS

North east of Wiżajny rises the moraine upland known as Sudawskie Mountains (Góry Sudawskie). With their highest culminations barely 250 m above sea level, the hills seem to have little in common with real mountains, still, the landscape of the kame and moraine hillside cut by deep gorges and ravines gives them a really mountainous character. Small watercourses fill the valleys, the largest of which is the Wigra, the Szczesupa's tributary. At the foot of the hills lie small lakes and wetlands protected under the Natura 2000 Network. Conservationists recorded here the presence of many protected species of plants, including rare postglacial relicts.

The name of the Sudawskie Mountains refers to the historical tribe of the Sudovians or Yotvingians, who inhabited the Suwalszczyzna in the Middle Ages, and probably derived from an ancient Baltic tribe whose name, Soudinoi, was mentioned by the Greek geographer Ptolemy in 2nd AD. Archaeologists have found remains of a Baltic hill fort near the village of Sudawskie. Basing on the found here ceramics, it could be dated from early Iron Age to early Middle Ages. Later developments are recorded in the remains of the former Sudawskie manor. On the lake bearing the same name one can find the remains of a layout of a park, avenue and foundations of a wooden manor of 1908 built in the fashionable then Zakopane style. The building burnt down during the Second World War.

The picturesque Sudawskie Mountains are an attractive place for fans of hiking, skiing, and cycling. Running across them is the marked R-65 route, the Suwalszczyzna Bicycle Ring, and the yellow marked W Góry Sudawskie cycling trail forming a 16-kilometer loop east of Wiżajny.

VILKAVIŠKIO RAJONAS

Šis Lietuvos regionas pietuose ribojasi su Suvalkų rajonu, rytuose – su Kaliningrado sritimi. Pietinėje rajono dalyje įsikūręs Vištyčio miestelis ir trijų valstybės sienų sankirtos taškas.

Galima teigti, kad Vilkaviškio rajono reljefas yra dvilypis. Pietvakarinė rajono dalis yra kalvota, kalvų aukštis siekia 270-280 m virš jūros lygio, nuo jų atsiveria puikūs apylinkių vaizdai. Kai kur galima pamatyti istorijos pėdsakus - piliakalnius - buvusių šių žeminių gyventojų palikimą. Likusioje rajono dalyje vyrauja lygumos. Vilkaviškio rajone yra 53 ežerai, tarp kurių giliausias ir didžiausias - Vištyčio ežeras ($17,83 \text{ km}^2$). Per rajoną teka Šešupė ir Širvinta bei kitos upės ir upeliai. Vertingas kraštovaizdis saugomas gamtos draustiniuose, Vištyčio regioniniam parke ir Natura 2000 teritorijose.

Rajono centras - Vilkaviškio miestas - pirmą kartą paminėtas rašytiniuose šaltiniuose XVI a. pradžioje. Verta aplankytи Švč. M. Marijos Apsilankymo katedrą, XVII a. Šv. Kryžiaus bažnyčią, Vilkaviškio krašto muziejų. Centrinėje miesto aikštėje pastatytas paminklas Lietuvos Neprisklausomybės Akto signatarui Jonui Basanavičiui (1851-1927), Lietuvos istorijoje pramintam „tautos patriarchu“ bei Vincui Kudirkai (1858 -1899) - rašytojui, poetui, vienam iš XX a. pradžios lietuvių tautinio sąjūdžio ideologų, Tautiškos giesmės, tapusios Lietuvos valstybės himnu, kūrėjui. V. Kudirka gimė už keliolikos kilometrų nuo Vilkaviškio, Paežerių kaime. Iki mūsų dienų išliko XVIII a. Maksimiliano Gavronskio pastatytu Paežerių dvaro rūmai, kuriuose persipina barokinės ir klasicistinės formos.

Wylkowszki, postaci z baśni o Jegli/ Vilkaviškis, Eglė Žalcių karaliene/ Characters from the fairy tale of Egle, Vilkaviškis/ Вилькавишикис, герои из сказок об Эгле

Wylkowszki, pomnik J. Basanaviciusa/ Vilkaviškis, J. Basanavičiaus paminklas/ Monument to J. Basanavičius, Vilkaviškis/ Вилькавишикис, памятник Й. Басанавичусу

Wylkowszki, zabytkowy dwór/ Vilkaviškis, istorinis dvaras/ A historical mansion, Vilkaviškis/ Вилькавишикис, исторический особняк

ВИЛКАВИШСКИЙ РАЙОН

Этот литовский район с юга граничит с польским Сувальским поветом, а с востока – с российской Калининградской областью. В южной части района находится городок Виштынец (Vištytis), который дал название стыку трех границ этих трех стран.

С точки зрения характера местности Вилькавишикский район имеет два лица. Его южно-западная часть очень холмистая. Эти холмы достигают по высоте 270-280 м н.у.м. и являются прекрасными обзорными точками. Некоторые из них, которые называются замковыми горами, имеют исторические следы древних жителей этих земель. На остальной части территории района простираются равнины. В окрестностях Вилькавишикиса находится 53 (!) озера. Среди них самым большим и самым глубоким является Виштынецкое озеро ($17,83 \text{ km}^2$). Район пересекают многие реки, из которых самые большие – Шешупе (Šešupė) и Ширвента (Širvinta). Ценные природные преимущества района находятся под охраной территорий Natura 2000, природных заповедников и Виштынецкого регионального парка.

Столица района – город Вилькавишикис (лит. Vilkaviškis) – впервые упоминается в письменных источниках в начале XVI века. Здесь стоит посмотреть костел Святого Креста XVII века и Краеведческий музей. Внимание привлекает и стоящий на рынке памятник Ионасу Басанавичусу (1851-1927), которого называют Патриархом нации, который подписал Акт о независимости Литвы, а также бюст Винцаса Кудирки (1858-1899) – писателя, поэта и предшественника литовского национального возрождения с начала XX века, автора гимна Литвы. В находящемся рядом Пээжеряе (Paežeriai), месте рождения Кудирки, находится барочно-классический дворец конца XVIII века, построенный Максимилианом Гавронским.

REJON WYŁKOWYSKI

Ten litewski rejon od południa sąsiaduje z polskim powiatem suwalskim, a od wschodu graniczy z rosyjskim obwodem kaliningradzkim. W południowej części rejonu znajduje się miasteczko Wisztyniec (Vištytis), które dało nazwę trójstykiowi granic tych trzech państw.

Pod względem ukształtowania terenu rejon wyłkowyski ma dwa oblicza. Jego południowo-zachodnia część jest silnie pagórkowata. Wzgórza sięgają wysokości 270-280 m n.p.m. i stanowią doskonałe punkty widokowe. Niektóre z nich, zwane górami zamkowymi, noszą ślady historii dawnych mieszkańców tych ziem. Na pozostałym obszarze rejonu rozpościerają się równiny. W okolicach Wyłkowszczek są aż 53 jeziora. Wśród nich największe i najgłębsze jest Jezioro Wisztynieckie ($17,83 \text{ km}^2$). Rejon przecina wiele rzek, z których największe to Szeszupa (Šešupė) i Szrywinta (Širvinta). Cenne walory przyrodnicze rejonu objęte są ochroną poprzez rezerwaty przyrody, Wisztyniecki Park Regionalny oraz obszary Natura 2000.

Stolica rejonu – miasto Wyłkowszki – po raz pierwszy zostało wspomniane w źródłach pisanych na początku XVI w. Warto w nim obejrzeć Katedrę Najświętszej Maryi Panny, XVII-wieczny kościół Świętego Krzyża i Muzeum Krajoznawcze. Uwagę zwraca stojący na rynku pomnik Jonasa Basanavičiusa (1851-1927) nazywanego Patriarchą Narodu, sygnatariusza Aktu Niepodległości Litwy oraz popiersie Vincasa Kudirkiego (1858-1899) – pisarza, poety i prekursora odrodzenia narodowego Litwinów z pocz. XX w., autora hymnu Litwy. W pobliskich Pojezierach (Paežeriai), miejscu urodzenia Kudirkiego, znajduje się barokowo-klasycystyczny pałac z końca XVIII w. zbudowany przez Maksymiliana Gawrońskiego.

Wylkowszki, popiersie V. Kudirkai/ Vilkaviškis, V. Kudirkos paminklinis biustas/ Bust of V. Kudirka, Vilkaviškis/ Вилькавишикис, бюст В. Кудирки

Wylkowszki, główny plac/ Vilkaviškis, centrinė aikštė/ The main town square, Vilkaviškis/ Вилькавишикис, главная площадь

VILKAVIŠKIS DISTRICT MUNICIPALITY

The Lithuanian municipality shares borders to the south with the Polish Suwałki District and to the east with the Russian Oblast of Kaliningrad. The small town of Vištytis, the namegiver of the tripoint of the borders of the three countries, is located in the southern part of the district.

As for its lay of the land, the Lithuanian region of Vilkaviškis has two faces. Its south-western part is mostly hillside; the hills reach up to 270-280m and make excellent vantage points. Some of them, known as castle hills, contain vestiges of the history of the former inhabitants of the land. The other part of the region is composed of a vast lowland. The Vilkaviškis district prides itself on its 53 lakes, including the largest and deepest one: Lake Vištytis ($17,83 \text{ km}^2$). The region is intersected by many rivers, the largest of them are the Šešupė and the Širvinta. The high natural values of the region are protected by the Vištytis Regional Park and the conservation areas of the Nature 2000 Network.

The name of the capital of the district - the town of Vilkaviškis - was first mentioned in a document from early 16th century. While in the town, it is worth to visit the Cathedral of the Blessed Virgin Mary, the 17th century Church of St Cross and the local ethnographic museum. Attracting visitors' attention in the old town market is a monument to Jonas Basanavičius (1851-1927), a signatory of the Act of Independence of Lithuania, given the honorific title of the "Patriarch of the Nation," and a bust of Vincas Kudirka (1858-1899) – writer, poet and national activist, the author of the Lithuanian national anthem. In the nearby Paežeriai, Kudirka's birthplace, you can visit a late 18th century Baroque-Classical palace built by Maksymilian Gawroński.

Wisztyniec i Jezioro Wisztynieckie/ Vištytis ir Vištyčio ežeras/ Vištytis and Lake Vištyčio/ Виштынецкое озеро

Góra Dunojus/ Dunojus kalnas/ Dunojus Hill/ Топа Дунай

Krajobrazy okolic Wisztynieca/ Vištyčio apylinkes/ Landscape of Vištytis environs/ Пейзажи окрестностей Виштынца

VIŠTYČIO REGIONINIS PARKAS

I rytus nuo gražaus Vištyčio ežero nutolusi teritorija yra kalvota, pasižymi labai vaizdingu ir įvairiu kraštovaizdžiu - nuo pelkių iki sausų šlaitų ir kalvų. Aukščio skirtumas tarp čia esančio aukščiausio Dunojaus kalno (285,4 m virš jūros lygio) ir Vištyčio ežero vandens lygio (172,4 m virš jūros lygio) siekia 113 m.

Vištyčio regioninis parkas įsteigtas 1992 m. siekiant išsaugoti kraštovaizdį. Daugiau nei pusę parko teritorijos (apie 108,33 km²) užima miškai.

Parke yra nemažai vertingų gamtos ir kultūros paveldo objektų. Tai nedideli gražūs ežerai, devyni draustiniai, įspūdingi piliakalniai, šaltinis, dėl savo gydomujų savybių pramintas Šventuoju šaltineliu ir didysis Vištyčio akmuo – vienas didžiausių Lietuvoje. Dabravolės piliakalnio papédėje auga daugiakamienė liepa – kamienas išsišakoja net į 34 dalis.

Verta apsilankytai Vištyčio miestelyje, apžiūrėti dvi bažnyčias - katalikų (1829 m.) ir evangelikų liuteronų (1925 m.) bei seną vėjo malūną ir aliejinę. Vištyčio miestelyje įsikūrusi regioninio parko direkcija ir lankytųjų centras.

Dar viena lankytina vieta yra paslaptingesnis Vištyčio ežeras, kurio didžiausia dalis plyti Kaliningrado srityje. Ežero, kurio gylis daugiau nei 50 m, vanduo yra krištolo tyrumo. Ilgesniams poilsiusi verta apsistoti čia esančiuose turistiniuose objektuose, pvz. kempinguose „Viktorija“ ir „Pušelė“, kaimo turizmo sodyboje arba „Šilelio“ stovyklavietėje. Žiemą ant pietrytinėje ežero pusėje esančio šlaito paruošiama trasa ir įrengiamas mobilus keltuvas slidininkams.

ВИШТЫНЕЦКИЙ РЕГИОНАЛЬНЫЙ ПАРК

Территорию к востоку от Виштынецкого озера занимает холмистое возвышение с необычайно разнообразным пейзажем и мозаикой окружающей среды: от подмоклых низин до сухих склонов и вершин холмов. Разница в высоте между находящимися здесь самыми высокими возвышениями Литвы, Горой Дунай (285,4 м н.у.м.), и поверхностью воды Виштынецкого озера (172,4 м н.у.м.) составляет 113 м. Вся эта территория в 1992 году была взята под охрану в рамках Виштынецкого регионального парка. Более половины его площади (составляющей 108,33 км²) занимают леса. На границах парка находятся ценные природные и культурные объекты. Это, кроме прочего, небольшие, живописные озера, девять природных заповедников, впечатляющие поселения, Святой источник живительной силы и большой валун „Виштынец“ – один из самых больших в Литве. У подножия интересного поселения Дабраволе (Dabravolės piliakalnis) растет эксклюзивная многоглавая липа с 34 ответвлениями из пня. Стоит посмотреть городок Виштынец (Vištytis), а в нем два костела: католический (построенный в 1829 году) и евангелистско-лютеранский (построенный в 1925 году), а также старую ветряную мельницу и маслобойню. В Виштынце находится офис Регионального парка, при котором недавно открыт новый туристический центр. Очень привлекательным местом является само таинственное Виштынецкое озеро, большая половина которого находится на территории Калининградской области. Этот глубокий (свыше 50 м) водоворот отличается кристально чистой водой. Стоит подольше задержаться в находящихся на его берегах туристических объектах, таких как: отель Виктория, агротуристические пансионаты в Виштынце, кемпинг Pušelė и кемпинг Šilelio. Зимой на крутом склоне южно-восточного берега озера работает небольшой горнолыжный подъемник.

WISZTYNIECKI PARK REGIONALNY

Tereny na wschód od Jeziora Wisztynieckiego zajmują pagórkowata wysoczyzna z niezwykle zróżnicowanym krajobrazem i mozaiką środowisk: od podmokłych obniżeń po suche zbocza i szczyty wzgórz. Różnica wysokości między znajdującym się tutaj najwyższym wzniesieniem Dunojaus Kalnas (285,4 m n.p.m.), a lustrem wody Jeziora Wisztynieckiego (172,4 m n.p.m.) wynosi 113 m.

Cały ten obszar w 1992 r. objęto ochroną w ramach Wisztynieckiego Parku Regionalnego. Ponad połowę jego powierzchni (wynoszącej 108,33 km²) zajmują lasy.

W granicach parku znajdują się cenne obiekty przyrodnicze i kulturowe. Są to m.in. niewielkie, malownicze jeziora, dziewięć rezerwatów przyrody, imponujące grodziska, Święte Źródło o uzdrawiającej mocy i okazały głaz narzutowy „Wisztyniec“ – jeden z największych na Litwie. U podnóża ciekawego grodziska Dobrowole (Dabravolės piliakalnis) rośnie wyjątkowa wielopienna lipa o 34 odgałęzieniach z pnia.

Warto obejrzeć miasteczkę Wisztyniec (Vištytis), a w nim dwa kościoły: katolicki (z 1829 r.) i ewangelicko-luterański (z 1925 r.), a także stary wiatrak i olejarnię. W Wisztynieku znajduje się siedziba Parku Regionalnego oraz Centrum dla odwiedzających.

Dużą atrakcją jest samo tajemnicze Jezioro Wisztynieckie, w większości znajdujące się w granicach obwodu kaliningradzkiego. Ten głęboki (na ponad 50 m) akwen wyróżnia się kryształowo czystą wodą. Warto na dłużej zatrzymać się w położonych nad jego brzegiem obiektach turystycznych, takich jak kempingi Viktorija i Pušelė, w gospodarstwie agroturystycznym lub na polu namiotowym Šilelis. Zimą na stromej skarpie południowo-wschodniego brzegu jeziora uruchamiany jest mały wyciąg narciarski.

Wisztyniec, kościół katolicki/ Vištyčio katalikų bažnyčia/ Catholic church, Vištytis/ Виштынец, католический храм

Święte źródisko/ Śventasis šaltinėlis/ The Holy Spring/ Святой источник

Glaz narzutowy „Wisztyniec“/ Vištyčio akmuo/ Vištytis erratic boulder/ валун «Виштынец»

VIŠTYTIS REGIONAL PARK

The area east of the beautiful Lake Vištytis is a hilly upland with an extremely diversified landscape and a mosaic of natural environments - from fen valleys to dry slopes and peaks of the neighbouring hills. The difference in the land level between the highest point of Lithuania, the located here Dunojus Kalnas (285.4 m), and the surface of Lake Vištytis (172.4 m) is 113 m. In 1992, the whole became a legally protected conservation area under the Vištytis Regional Park. Over a half of the Vištytis Regional Park (area of 108,33 km²) is covered with woods. The Park features valuable objects of nature and culture. There are, e.g. small, picturesque lakes, 9 nature reserves, the medicinal "Holy Spring" and a large erratic boulder called "Vištytis," one of the largest objects of this type in Lithuania. At the foot of the interesting Dabravolės piliakalnis grows a unique multiple-trunk lime tree with 34 arms of the trunk. Worth visiting is the town of Vištytis and some of its buildings: two churches - Catholic (from 1829) and Lutheran (1925), old windmill and oil mill. Vištytis houses also the headquarters of the Regional Park and a tourist information centre. A great attraction is the mysterious Lake Vištytis, with most of its area inside the Russian territory (Kaliningrad Oblast). This deep lake (over 50m in depth) has crystal clear water. It is worth a longer stay at one of the tourist facilities located along the lake's bank, such as: Viktorija motel, tourist farms in Vištytis, or the Pušelė and Šilelio camping sites. In winter, a small ski lift operates on the steep south-eastern bank of the lake.

Zabytkowy pałac/ Istorinis dvaras/ Historical palace/
Исторический дворец

Oficyna i wieża belwederska/ Oficina ir Belvedere bokštas/ Outbuilding and Belvedere Tower/ Флигель
и Бельведерская башня

Muzeum w oficynie/ Muziejus oficinoje/ The Museum in
the outbuilding/ Музей во флигеле

ПАЭЖЕРЯЙ

Дворец XVIII века в Пажеряе – это уникальный объект культурного наследия литовской части Сувальщины, имеющий историческую и архитектурную ценность. Это один из самых выразительных примеров дворцовых построек периода перехода от барокко к классицизму в Литве. В 1992 году он был внесен в литовский перечень памяток культуры государственного значения. Когда-то к резиденции вела каштановая аллея, перед домом была терраса. За дворцом, над берегом озера Пажерай, расстился тополиный парк. Сегодня парк с лиловыми аллеями и садом занимают площадь в 12 га. Туристы охотно посещают отреставрированную в 2009 году неоготическую бельведерскую башню, из которой открывается прекрасный вид на окрестности. В находящемся рядом доме бывшего трактира, а потом флигеля, находится Региональный музей с природной, доисторической экспозицией, выставкой по истории и изгнанию страны, а также о деятельности известных общественных деятелей. За флигелем находятся другие восстановленные хозяйствственные строения имении: погреб и свинарник. Во дворце и его окрестностях организуются выставки и традиционные дни ремесел Сувальщины. Действующий с 2004 года Центр культуры Сувальщины организовывает здесь вечера поэзии, концерты камеральной музыки и образовательные занятия, привлекающие зрителей со всей Литвы. Большинству пользуется музыкальный фестиваль, который организовывается каждое лето, начиная с 2007 года. Также следует напомнить, что озеро, над которым живописно раскинулся дворец, тянется до самого Вилькавишкиса. Оно занимает площадь в почти 4 км², а его воды используются любителями парусного спорта.

PAEŽERIAI

XVIII a. jkurtą Paežerių dvaro sodyba – unikaliausias Sūduvos krašto dvarų kultūros paveldo objektas, turintis istorinę ir architektūrinę vertę. Tai vienas raiškiausių perėjimo iš baroko į klasicizmą laikotarpio dvarų sodybinių ansamblių Lietuvoje, 1992 m. įtrauktas į saugomų objektų sąrašą kaip respublikinės reikšmės kultūros vertybę.

Kadaisė į Paežerių dvarą vedė kaštonų alėja, priešais rūmų fasadą driekėsi parteris. Už rūmų, Paežerių ežero pakrantėje terasomis buvo suformuota parko dalimis nusidiekusi tuopų alėja. Dabar Paežerių dvaro parkas su išlikusiomis liepų alėjomis ir sodas užima 12 ha plotą. Turistų nuolat lankomas 2009 m. suremontuotas neogotikinio stiliums Belvederio bokštas, iš kurio atsiveria nuostabus vaizdas. Buvusioje karčiamoje, vėliau tapusia dvaro oficina, dabar įsikūrė Vilkaviškio krašto muziejus, kuriame įrengtos nuolatinės gamtos, proistorės, krašto ir išeivijos istorijos, žymesnių visuomenės veikėjų ekspozicijos. Už oficinos – restauruotas ledainės pastatas bei dvaro kiaulidė.

Paežerių dvaro pastate ir teritorijoje nuolat rengiamos įvairios parodos, tradicinėmis tapusios Sūduvių amatų šventės. Nuo 2004 m. veikiantis Vilkaviškio rajono Sūduvos (Suvalkijos) kultūros centras čia nuolat rengia poezijos vakarus, kamerinės muzikos koncertus, organizuoja edukacinus renginius, į kuriuos atvyksta žiūrovai iš visos Lietuvos. Kasmet didelio susidomėjimo sulaukia tarptautinis Paežerių dvaro festivalis, rengiamas nuo 2007 m.

Verta paminėti, kad ežeras, prie kurio išsidėsčiusi dvaro sodyba, plyti iki pat Vilkaviškio. Ežero paviršiaus plotas kiek mažesnis nei 4 km², jį yrač pamėgo buriuotojai.

POJEZIORY

XVIII-wieczny pałac w Pojeziorach jest unikatowym obiektem dziedzictwa kulturowego litewskiej części Suwalszczyzny, mającym wartość historyczną i architektoniczną. To jeden z najbardziej wyrazistych przykładów zabudowań pałacowych okresu przejściowego z baroku do klasycyzmu na Litwie. W 1992 r. został wpisany na litewską listę zabytków kultury o znaczeniu krajowym.

Niegdyś do rezydencji prowadziła aleja kasztanów, przed budynkiem znajdował się taras. Za pałacem, nad brzegiem jeziora Pojeziora, rozcinała się park topoli. Obecnie park z alejami lipowymi oraz ogród zajmuje powierzchnię 12 ha. Turyści chętnie odwiedzają odrestaurowaną w 2009 r. neogotycką basztę belwederską, z której roztacza się wspaniały widok na okolicę. W stojącym obok budynku dawnej karczmy, a następnie oficyny, mieści się Muzeum Regionalne z ekspozycją przyrodniczą, prehistoryczną, historii kraju i uchodźstwa oraz dziejów znanych działaczy społecznych. Za oficyną stoją inne odnowione budynki gospodarcze majątku: lodownia i chlewnia.

W pałacu i jego otoczeniu organizowane są wystawy czasowe i tradycyjne dni rzemiosła Suwalszczyzny. Działające od 2004 r. Centrum Kultury Suwalszczyzny organizuje tu wieczory poezji, koncerty muzyki kameralnej i zajęcia edukacyjne, przyciągające widzów z całej Litwy. Dużą popularnością cieszy się festiwal muzyczny organizowany każdego lata od 2007 r.

Warto też wspomnieć, że jezioro nad którym malowniczo położony jest pałac, sięga aż do Wyłkowyszek. Zajmuje ono powierzchnię niecałych 4 km², a jego wody wykorzystywane są przez miłośników żeglarstwa.

Jezioro Paežeriai/ Paežerių ežeras/ Lake Paežeriai/ Озеро
Пажерай

Sudawskie Święto Rzemiosła/ Südvių amatų šventė/
Südavos Handicraft Feast/ Судавске Праздник ремесла

Odrestaurowana lodownia/ Restauruota ledainė/ Resto-
red icehouse/ Омреставрированный погреб

PAEŽERIAI

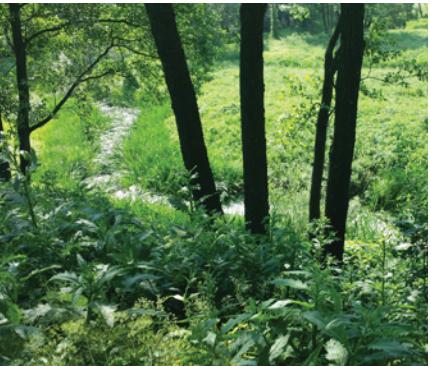
The eighteenth-century palace in Paežeriai, of high historical and architectural value, is a unique object of the Lithuanian cultural heritage of this part of Suvalkija. It is one of the most characteristic examples of Baroque to Classical transitional period architectural complexes in Lithuania. In 1992, it became listed as the monument of the Lithuanian heritage of national importance. In the past, a chestnut tree avenue led to the terrace in front of the building. On the banks of Lake Paežeriai, behind the palace, used to stretch a poplar park. The contemporary park with lime tree avenues and gardens covers the area of 12 hectares. Tourists like to visit the Neo-Gothic Belvedere Tower, restored in 2009, which offers a magnificent view of the surrounding countryside. Next to it stands the building of an old inn that later served also as an outbuilding, and today houses the Regional Museum with collections exhibiting the nature, prehistory and history of the land and exile of its inhabitants, as well as the lives of famous social activists. Behind it stand renovated outbuildings of the manor: an icehouse and a piggery. The palace and its environs are a venue of temporary exhibitions and Suvalkija traditional handicraft feasts. The operating here Suvalkija Cultural Centre organizes poetry soirées, concerts of chamber music and educational activities that attract visitors from all over Lithuania. A popular event is also the music festival organized each year in summer since 2007. Worth noting is the fact that the picturesque lake on whose banks stands the picturesquely situated palace, reaches as far as Vilkaviškis. The lake occupies an area of less than 4 km², and its waters are popular with fans of sailing.

Pilwiszki, kościół/ Pilviškių bažnyčia/ Pilviški church/
Пильвишкай, костел

Hydroelektrownia na Szeszupie/ Šešupės hidroelektrinė/
Hydro-power plant on the Šešupė/ ГЭС на Шешиуне

Grodzisko Piliūnai/ Piliūnų piliakalnis/ Piliūnai hill fort/
Поселение Пилинай

ПИЛЬВИШКИЙ

В месте слияния рек Шешупы и Пильвы, в 14 км к северо-востоку от Вилкавишкиса, находится городок Пильвишкай. Его история восходит к 1536 году, когда по привилегии королевы Бонны он получил Магдебургское право. Пильвишкай перенес не одну войну и многократные пожары, а в 1862 году, после прокладывания железной дороги, местность начала развиваться и стала значительным торговым центром. Из Пильвишского края выходят многие выдающиеся представители литовского народа. Здесь родились и выросли, например, писатели: Винцас Петарис (1850-1902), Казис Букавекас (1855-1940), Антанас Кришюкайтис-Айшбэ (1864-1933), драматург Юозас Вилькутайтис (псевдоним Кетурakis, 1869-1948), поэт Йонас Зилиус-Йонила (1870-1932), книгонош Юозас Римша (1875-1970), художник и скульптор Петрас Римша (1881-1961) и др. В гмине Пильвишкай стоит посетить восстановленный в 1997 году костел Святой Троицы, методистский костел, ГЭС на Шешупе, а также помнящую древние времена замковую гору Пилинай, которая находится на мысе, на левом берегу реки Раусве, недалеко от слияния с Шешупой. Одним из самых известных и посещаемых мест в гмине является родовое гнездо предшественника литовского национального возрождения с начала XX века, создателя литовского гимна „Tautiška giesmė“ Винцаса Кудирки. Ежегодно в день коронации Миндаугаса, 6 июля, здесь проходят разные мероприятия по случаю национального праздника Литвы. Традиционно здесь поют национальный литовский гимн.

PILVIŠKIAI

Šešupės ir Pilvės upių santakoje, 14 km į šiaurės rytus nuo Vilkaviškio yra įsikūręs Pilviškių miestelis. Savo istoriją Pilviškiai skaičiuoti pradėjo dar 1536 m., kai pagal karalienės Bonos privilegiją gavo Magdeburgo teises. Nors miesteliui teko atlaikyti ne vieną karą, nuolatinius gaisrus, tačiau 1862 m. nutiesus geležinkelį miestelis émė augti ir buvo tapęs nemažu prekybos centru.

Pilviškių seniūnija išaugino ne vieną Lietuviai Tautos šviesuoli. Cia gimė ir augo rašytojai Vincas Pietaris (1850-1902), Kazys Bukaveckas (1855-1940), Antanas Kriščiukaitis-Aišbė (1864-1933), dramaturgas Juozas Vilkutaitis (slap. Keturakis) (1869-1948), poetas Jonas Žilius-Jonila (1870-1932), knygnešys Juozas Rimša (1875-1970), dailininkas skulptorius Petras Rimša (1881-1961) ir kiti.

Pilviškių seniūnijoje verta aplankyt 1997 m. atstatytą Šv. Trejybės bažnyčią, Jungtinę metodistų bažnyčią, Šešupės upėje įrengtą Pilviškių hidroelektrinę, senovę menančią Piliūnų piliakalnį, kuris stūkso Rausvės kairiojo kranto kyšulyje, netoli santakos su Šešupe.

Viena žymiausių ir lankytinų vietų Pilviškių seniūnijoje – XX a. pradžios lietuvių tautinio atgimimo ideologo „Tautiškos giesmės“ kūrėjo, poeto Vinco Kudirkos (1858-1899) gimtinė. Tradiciškai liepos 6-ąją Lietuvos (Karaliaus Mindaugo karūnavimo) dieną čia giedamas Lietuvos himnas, vyksta įvairūs renginiai.

PILWISZKI

U zbiegu rzek Szeszupy i Pilvė, 14 km na północny wschód od Wyłkowszek, leży małeczek Pilwiszki. Jego historia sięga 1536 r., gdy na mocy przywileju królowej Bony uzyskało prawo magdeburskie. Pilwiszki przetrwały niejedną wojnę i wielokrotne pożary, a w 1862 r., po założeniu kolei, miejscowości zaczęła się rozwijać i stała się znaczącym ośrodkiem handlowym.

Z ziemi pilwiskiej wywodzi się wielu wybitnych przedstawicieli narodu litewskiego. Tu urodzili się i wychowali m. in. pisarze: Vincas Pietaris (1850-1902), Kazys Bukaveckas (1855-1940), Antanas Kriščiukaitis-Aišbė (1864-1933), dramatopisarz Juozas Vilkutaitis (pseudonim Keturakis, 1869-1948), poeta Jonas Žilius-Jonila (1870-1932), nosiciel księżyku Juozas Rimša (1875-1970), malarz i rzeźbiarz Petras Rimša (1881-1961) oraz inni.

W gminie Pilwiszki warto zwiedzić odnowiony w 1997 r. kościół Świętej Trójcy, kościół metodystyczny, elektrownię wodną na Szeszupie, a także pamiętającą dawne czasy górną zamkową Piliūnai, znajdującą się na przylądku na lewym brzegu rzeki Rausvė, niedaleko zbiegu z Szeszupą.

Jednym z najbardziej znanych i odwiedzanych miejsc w gminie jest rodzinne gniazdo prekursora odrodzenia narodowego Litwinów z pocz. XX w., twórcy litewskiego hymnu „Tautiška giesmė“, Vincasa Kudirkie. Co roku, w dzień koronacji Mendoga, 6 lipca, odbywają się tu różne imprezy z okazji święta narodowego Litwy. Tradycyjnie odśpiewywany jest tu litewski hymn narodowy.

Ojcowizna V. Pietarisa/ V. Pietario gimtinė/ Homestead of V. Pietaris/ Родина В. Пиетариса

Ojcowizna V. Kudirki/ V. Kudirkos tėviškė/ Homestead of V. Kudirka/ Родина В. Кудирки

Ojcowizna rodziny Montvilów/ Montvilių šeimos tėviškė/ Homestead of the Montvils family/ Родина семейства Монтвиллов

PILVIŠKIAI

The small town of Pilviškiai is situated at the confluence of the Šešupė and the Pilvė, 14 km north-east of Vilkaviškis. Its history dates back to 1536 when it received its charter under Magdeburg Law granted by the privilege of Queen Bona. Pilviškiai survived through many wars and fires, to finally, with the laying of the railway line in 1863, develop into a significant trade centre. Pilviškiai land gave Lithuania many eminent persons: here born and brought up were such writers as: Vincas Pietaris (1850-1902), Kazys Bukaveckas (1855-1940), Antanas Kriščiukaitis-Aišbė (1864-1933), playwright Juozas Vilkutaitis (pen name Keturakis, 1869-1948), poet Jonas Žilius-Jonila (1870-1932), book-carrier Juozas Rimša (1875-1970), painter and sculptor Petras Rimša (1881-1961) and many others. While visiting the municipality of Pilviškiai it is worth to visit the renovated in 1997 Holy Trinity Church, Methodist Church, hydro-power plant on the Šešupė, as well as the historical hill of Piliūnai, an ancient hill fort, situated on a promontory on the left bank of the Rausvė, near the confluence with the Šešupė. One of the most famous and visited places in the commune is the family home of the precursor of the early 19 century Lithuanian national revival, the author of the Lithuanian national anthem "Tautiška giesmė" - Vincas Kudirka. Every year on the anniversary of Mindaugas' coronation, July 6, various events are organized here to celebrate the national holiday of Lithuania. Traditionally, people sing the Lithuanian national anthem.

Klausucie, Park Odrodzenia/ Klausučiai, Atgimimo parkas/ The Revival Park in Klausučiai/ Кляусуче, Парк возрождения

Jelenie Dawida/ Dovydо elniai/ David's deer/ Олени Давида

Zabytkowy most na Szeszupie/ Senovinis Prano Stanaičio tiltas per Šešupę/ Historical bridge on the Šešupė/ Исторический мост на Шешупе

КЛЯУСУЧЕ

Возле Шакяйского района, на территории площадью в 117 км², протекает гмина Кляусуче. По ее территории протекают целых три реки: Ширвinta, Шеймэнэ и Шешупе. Этот край является малой родиной писателей Антанаса Вайчулайтиса и Пранаса Машиетаса, генерал-лейтенанта Юозаса Станайтиса, а также инженера Пранаса Станайтиса. Все больше туристов посещают ухоженный парк в Кляусучах, который называется Парком возрождения (Atgimimo parkas). Сейчас там растет 917 деревьев. В этот регион туристов привлекают внесенные в Международную Красную книгу олени Давида, которые поселились недалеко от деревни Кляусуче. На изгиб Шешупы, недалеко от деревни Матарнай, на левом берегу реки возвышается замковая гора Рементишкес – место после бывшего особняка. Недалеко находится действующий кемпинг на берегу Шешупы. Здесь можно охладиться в холодной воде реки, отдохнуть. На половине дороги между кемпингом и родной землей братьев Станайтисов в Матарнае бьет источник. Стоящим внимания памятником инфраструктуры этих окрестностей является построенный в 1931 году брускатый мост на Шешупе. Он был назван именем инженера Пранаса Станайтиса, происходящего из Матарнай. В местности Судава, в здании бывшего особняка Рементишкес, с 2002 года действует музей, который ежегодно посещает все больше туристов, интересующихся историческим наследием. Здесь можно увидеть предметы быта, ткани, кружева, книги и сувениры, оставшиеся после знаменитых жителей региона.

KLAUSUČIAI

Visai šalia kaimyninio Šakių rajono, 117 km² teritorijos plote driekiasi Klausučių seniūnija. Šioje seniūnijoje savo vandenis neša net trys upės – Širvintos, Šeimenos ir Šešupės. Šis kraštas – rašytojų Antano Vaičiulaičio ir Prano Mašioto, generolo leitenanto Juozo Stanaičio ir inžinieriaus Prano Stanaičio gimtinė.

Vis daugiau turistų atvyksta į sutvarkytą Klausučių parką, pavadinį „Atgimimo“ vardu. Šiuo metu parke yra 917 medžių. Lanktojus taip pat vilioja Klausučių kaimo pašonėje neseniai apsigyvenę Tarptautinėje Raudonojoje knygoje įrašyti Dovydo elniai.

O apskus pusę didelio Šešupės vingio ties Matarnų kaimu, kairiajame krante galima aplankyti Rementiškių piliakalnį – dvarvietę. Ant Šešupės kranto įrengta stovyklavietė. Čia galima atsi- gaivinti šaltame Šešupės vandenye, pailséti. O pusiaukelėje nuo brolių Stanaičių gimtinės iki Matarnų stovyklavietės galima atsi- gaivinti gėlu šaltinio vandeniu.

Vienas žymesnių infrastruktūros objektų – 1931 m. statytas akmenimis grįstas tiltas per Šešupę. Jis vadinamas iš Matarnų kaimo kilusio inžinieriaus Prano Stanaičio tiltu.

Rementiškių dvaro pastate įsikūręs Südavos krašto muziejus veikia nuo 2002 metų ir ji kasmet aplanko būrys turistų, kuriems įdomus čia saugomas krašto paveldas: buities daiktai, audiniai, mezginiai, knygos, žymiai krašto žmonių atminimas.

KLAUSUCIE

Tuż obok rejonu szakowskiego, na obszarze 117 km², rozciąga się gmina Klausucie. Przez jej teren przepływają aż trzy rzeki: Szyrwinta, Szejmena i Szeszupa. Kraina ta jest małą ojczyzną pisarzy Antanasa Vaičiulaitisa i Pranasa Mašiotasa, generała lejtnanta Juozasa Stanaitisa oraz inżyniera Pranasa Stanaitisa.

Coraz więcej turystów odwiedza zadbany park w Klausuciach, nazwany Parkiem Odrodzenia (Atgimimo parkas). Obecnie rośnie tam 917 drzew. Do regionu turystów przyciągają wpisane do Międzynarodowej Czerwonej Księgi jelenie Dawida, które zdomowili się w pobliżu wsi Klausucie.

W zakolu Szeszupy, niedaleko wsi Matarnai, na lewym brzegu rzeki wznosi się góra zamkowa Rementiškės – miejsce po byłym dworze. Niedaleko czynne jest pole biwakowe na brzegu Szeszupy. Tu można ochłodzić się w zimnej wodzie rzeki, odpocząć. W połowie drogi między polem biwakowym a rodzinną ziemią braci Stanaičiai w Matarnai tryska źródełko.

Godnym uwagi zabytkiem infrastruktury tych okolic jest zbudowany w 1931 r. brukowany most na Szeszupie. Został on nazwany imieniem inż. Pranasa Stanaitisa pochodzącego z Matarnai.

W miejscowości Sudava, w budynku dawnego dworu Rementiškės, od 2002 r. działa muzeum, co roku coraz liczniej odwiedzane przez turystów zainteresowanych dziedzictwem historycznym. Można tu obejrzeć przedmioty codziennego użytku, tkaniny, koronki, książki i pamiątki po sławnych mieszkańców regionu.

Slabadai, kaplica/ Slabadų koplyčia/ Slabadai chapel/ Слабадай, часовня

Sūdava, Muzeum Regionalne/ Sūdavos krašto muziejus/ Regional Museum, Sūdava/ Судава, Региональный музей

Ziemia rodzinna braci Stanaitis/ Stanaičių gimtinė/ Родная земля братьев Станайтисов

KLAUSUČIAI

Klausučiai municipality, covering the area of 117 km² is situated next door to the Šakiai municipality. Its lands are crossed by three rivers: the Širvinta, the Šeimena and the Šešupė. It is the small homeland to the writers Antanas Vaičiulaitis and Pranas Mašiotas, general lieutenant Juozas Stanaitis and engineer Pranas Stanaitis. More and more tourists visit the well-kept Klausučiai park, known as the Revival Park (Lit. Atgimimo parkas), with 917 trees. Visitors are attracted by the David's deer listed in the Red Book of Endangered Species, that became native to the area near Klausučiai. Close to the village of Matarnai, in the bend of the Šešupė, on its left bank, rises the hill of Rementiškės - once the location of a manor. A campsite on the Šešupė operates close by. Here you can relax and refresh yourself in the cold waters of the river. Halfway between the campsite and the homestead of the Stanaičiai brothers in Matarnai, gushes a spring. A notable monument of the local infrastructure is the bridge on the Šešupė, built in 1931. It bears the name of the engineer Pranas Stanaitis, a native of Matarnai. In the locality of Sudava, in the building of the former Rementiškės manor, operates a museum, established in 2002, attracting visitors interested in the local heritage. Exhibited here are items of everyday life, textiles, laces, books and memorabilia of famous inhabitants of the region.

Rolniczy krajobraz rejonu/ Kaimiskas kraštovaizdis/
Rural landscape of the region/ Аграрный пейзаж
regiona

Sudargas, grodziska nad Niemnem/ Sudargas,
piliakalniai prie Nemuno/ Sudargas, hill forts on
the Neman/ Сударгас, поселения над Неманом

Zypliai, palac/ Zyplių dvaras/ Palace in Zypliai/ Циплия,
дворец

ШАКЯЙСКИЙ РАЙОН

Пейзаж района создают необозримые равнины литовской части Сувалкийского перешейка, занятые сельхозугодиями, перемеженные здесь и там деревнями и городками. В равнинный пейзаж района разнообразие вносят текущие здесь реки: Шешупе и Неман, их долины и притоки. Восточные концы района заселяют густые леса. С запада район граничит с Калининградской областью Российской Федерации. Границы стран определяет Шешупе. В здешних окрестностях нет недостатка в интересных объектах природного и культурного наследия. Их посетители могут принять участие в разных образовательных программах, мероприятиях, а также воспользоваться развлечениями, подготовленными местными предпринимателями. Ночлег можно найти в одном из пятнадцати агротуристических хозяйств или в двух отелях.

Туристов привлекают отреставрированные дворцы с красивыми парками в Циплии (лит. Zypliai) и Гелгудишиксе (Gelgaučiškis), а также особняки в Кидулях (Kiduliai) и Ильгуве (Ilguva). Стоит посетить также восстановленный Региональный музей в Занавыках (лит. Zanavykai). Любителей природы в свою очередь заинтересует Лесной музей в Лекечайе (лит. Lekėčiai). Неудалеко находится также орнитологический заповедник Новараистис, являющийся местом миграции журавлей. Кроме этого, на территории района есть еще шесть других природных заповедников и Региональный парк Понеменя. В Плокшчайе интересным местом является единственная в своем роде улица, по которой течет река - Вайгува. Жители добираются до своих дворов, передвигаясь по ее руслу. Гришкабудис (Grīškabūdis) известен уникальным восьмисторонним костелом. Недалеко находится родина известного литовского лингвиста Йонаса Яблонского. В Сударгасе, на другом берегу Немана, возносится комплекс из пяти поселений с захватывающим видом. Когда-то здесь был герцогский замок. Кудиркос-Науместис, город с богатой историей у слияния рек Шешупе и Ширвента, известен по имени Винцаса Кудирки, автора литовского национального гимна, который покоятся на местном кладбище. В городе работает музей его имени. Эта местность – начало туристической трассы для езды на каноэ по Шешупе в Шакяйском районе.

ŠAKIŲ RAJONAS

Šakių rajonas – tai neaprépiamos Suvalkijos lygumos, derlingi laukai ir juose išsibarstę kaimai ir miesteliai. Lygumų kraštovaizdžių pajairina rajono pakraščiais tekanti Šešupė ir Nemunas, jų raguvos ir intakai, o rytinj rajono pakraštj – vešlūs miškai. Vakaruose rajonas ribojasi su RF Kaliningrado sritimi. Valstybės sieną žymi Šešupės upė. Šakių rajone gausu gamtos ir kultūros paveldo objektų, kuriuose lankytogai kviečiami ne tik apsižvalgyti, bet ir sudalyvauti įvairiose edukacinėse programose, degustacijose, vykstančiuose renginiuose. Ne viena vietas bendruomenė organizuoja atrakcijas ir teikia paslaugas turistams, o apsistoti galima bet kurioje iš penkiolikos kaimo turizmo sodybų ar dviejų viešbučių.

Lankytogus kviečia restauruoti Zyplių ir Gelgaučiškio dvarai ir parkai, Kidulų bei Ilguvos dvarai, atsinaujinęs Zanavykų muziejus. Gamtos ir istorijos mylėtojai daug įdomybių ras Lekėčių krašte, kuriame yra miško muziejus, netoli ese - Novaraistio ornitologinis draustinis, garsėjantis kaip gervių migracijos stotelė. Be to, rajone yra dar šeši gamtos draustiniai bei Panemunių regioninis parkas. Plokščiuose yra unikalai upė – gatvė Vaiguva, kurios gyventojai savo kiemus pasiekia važiuodami upelio vaga. Grīškabūdis garsus unikaliai aštuoniakampe medine bažnyčia, šalia – žymiausio Lietuvos kalbininko Jono Jablonskio tėviškė. Sudarge ant aukšto Nemuno šlaito stūksa penkių piliakalnių kompleksas, kur gamtos vaizdai gniaužia kvaipą. Čia kadaise stovėjo gynybinė lietuvių pilis. Savo istorija turtingas Kudirkos Naumiestis - unikalus pasienio miestelis prie Šešupės ir Širvintos santakos. Miestelio kapinėse ilsisi Vincas Kudirkas, veikia jo vardo muziejus. Kudirkos Naumiestis yra Šešupės vandens turizmo trasos Šakių rajone pradžia.

REJON SZAKOWSKI

Krajobraz rejonu tworzą rozległe równiny litewskiej części Suwalszczyzny, zajęte przez pola uprawne, przedzielone tu i ówdzie wsiami i miasteczkami. Równinny pejzaż rejonu urozmaicają płynące jego obrzeżami rzeki: Szeszupa oraz Niemen, ich doliny i dopływy. Wschodnie krańce rejonu porastają gęste lasy. Od zachodu rejon graniczny z obwodem kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej. Granicę państw wyznacza Szeszupa. W tutejszych okolicach nie brakuje ciekawych obiektów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. Zwiedzający je mogą wziąć udział w różnych programach edukacyjnych, imprezach oraz skorzystać z atrakcji przygotowanych przez lokalnych usługodawców. Nocleg można znaleźć w jednym z piętnastu gospodarstw agroturystycznych lub dwóch hoteli.

Turystów przyciągają odrestaurowane pałace z pięknymi parkami w Zyplach (Zypliai) i Gielgudyszkach (Gelgaučiškis) oraz dwory w Kidulach (Kiduliai) i Ilgowie (Ilguva). Warto odwiedzić odnowione też Muzeum Regionalne w Zanavykach (Zanavykai). Miłośników przyrody z kolei zainteresuje Muzeum Leśne w Lokajach (Lekėčiai). W poblizu znajduje się rezerwat ornitologiczny Novaraistis, będący miejscem migracji żurawi. Poza nim, na terenie rejonu jest jeszcze sześć innych rezerwatów przyrody oraz Park Regionalny Poniemenia. W Plokščiai ciekawostką jest jedyna w swoim rodzaju ulica, która płynie rzeka - Vaiguva. Mieszkańcy dostają się na swoje podwórka jadąc jej korytem. Grīškabuda (Grīškabūdis) słynie z unikatowego ośmiodobecnego kościoła. Nieopodal znajduje się ojcowizna znanej litewskiego językoznawcy, Jonas Jablonkisa. W Sudargas, na stromym brzegu Niemna, wznosi się kompleks pięciu grodzisk o zapierających dech w piersiach widokach. Stał tu niegdyś litewski zamek obronny. Kudirkos Naumiestis, miasto o bogatej historii u zbiegu rzek Szeszupy i Szrywinty, znane jest za sprawą autora litewskiego hymnu narodowego Vincasa Kudirki, spoczywającego na miejscowym cmentarzu. W mieście działa muzeum jego imienia. Miejscowość stanowi początek turystycznej trasy kajakowej Szeszupy w rejonie szakowskim.

Gielgudyszki, pałac/ Gelgaučiškis dvaras/ Palace in
Gelgaučiškis/ Тришкибудис, дворец

Gielgudyszki, ścieżka poznawcza/ Gelgaučiškis, pažintinis takas/ Didactic path, Gelgaučiškis/ Тришкибудис, познавательная тропа

ŠAKIAI DISTRICT MUNICIPALITY

The landscape of the municipality is composed of vast plains of the Lithuanian Suvalkija region occupied by farmland, here and there interspersed with villages and towns. Some variety to the mostly flat landscape is added by the rivers flowing along its borders: the Šešupė and the Neman and their valleys and tributaries. The eastern border of the municipality is overgrown with thick forests. In the west, it borders on the Kaliningrad Oblast of the Russian Federation. The Šešupė marks the borderline of the country. The environs offer many interesting objects of natural and cultural heritage. Visitors can take part in a variety of educational programs, events and take advantage of the attractions offered by local service providers. Accommodation can be found in two hotels or one of the fifteen tourist farm stays.

Tourists are attracted by the restored beautiful palaces and parks in Zypliai and Gelgaučiškis and the manors of Kiduliai and Ilguva. Worth a visit is also the newly restored Regional Museum in Zanavykai. Nature lovers will find something interesting in the Forest Museum in Lekėčiai. Located nearby is the ornithological reserve of Novaraistis, the habitat of migrating cranes. The municipality encompasses also six other nature reserves and the Panemunių Regional Park. At Plokščiai, you will observe a curiosity: a unique street with the river Vaiguva flowing in it. The inhabitants enter their yards driving along the river bed. Grīškabūdis is famous for its unique octagonal church. Not far away, lies the homestead of the famous Lithuanian linguist, Jonas Jablonkis. At Sudargai, on the steep bank of the Neman, rises a complex of five hills offering breath-taking views. A fortified castle stood here once. Kudirkos Naumiestis, a town with rich history, located at the confluence of the Šešupė and the Širvinta, is known for Vincas Kudirkas, the author of the Lithuanian national anthem buried in the local cemetery. A museum of his name operates in the town. The town is the starting point of the kayaking tourist route along the Šešupė running across the region.

ŠEŠUPĖS VANDENS TURIZMO TRASA

Šešupė – didžiausia Sūduvos krašto upė, kurios ištakos – Lenkijoje, 18 km nuo Suvalkų miesto įsikūrusiame Šešupėlės (Šešupka) kaime. Lietuvoje upė teka plačia vaga, tai puikus baidarių maršutas. Nuo Kudirkos Naumiesčio iki Kirkilų kaimo (45 km) upė teka pačiu Lietuvos – Rusijos Federacijos Kaliningrado srities pasieniu, kol ties santaka su Jotija įteka į Rusiją.

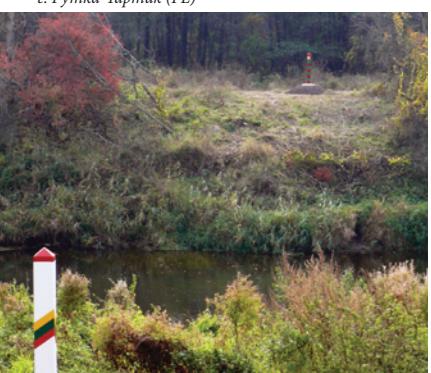
Plaukiama pro vietines gyvenvietes besigrožint kraštovaizdžiu. Pakrantės Rusijos pusėje neapgyvendintos, gamta laukinė, ten kadaise buvo karinis poligonas.

Šio maršruto išskirtinumas – keliauti išorine ne tik Lietuvos, bet ir Europos Sajungos siena. Tai pasienio zona, todėl privaloma su savimi turėti asmens dokumentą ir prieš pradedant žygį pasirūpinti pasienio leidimais, kurie išduodami kasdien šviesiuoju paros metu artimiausioje pasienio užkardoje. Plaukiant baidare rekomenduojama laikytis Lietuvos pusėje esančio kranto ir griežtai draudžiamai išlipti kitame krante, RF Kaliningrado srities teritorijoje.

Šešupės vandens trasos infrastruktūra nuolat plečiama. Pasta-ruoju metu, įgyvendant projektą Šešupės vandens turizmo trasa paženkinta 14 ženklų, žyminčių upės intakus, pakrantės lankytinias vietas, paslaugų objektus. Panovų kaime prie upės įrengta smulkioji rekreacinė infrastruktūra: poilsiavietė, pontoninė prieplauka ir informacinis stendas. Šios infrastruktūros dėka vandens turizmo trasa tapo patrauklesnė, informatyvesnė ir patogesnė vandens turistams.

Odcinek trasy kolo m. Rutka-Tartak (PL)/ Upė netoli vėjovės Rutka – Tartak (PL)/ A fragment of the route near Rutka-Tartak (PL)/ Отрэзок трасы возле с. Румка-Тартак (PL)

Rzeka – granica Litwy i Rosji/ Upė – Lietuvos ir Rusijos sieną/ River boundary of Lithuania and Russia/ Река – граница Литвы и России

ТУРИСТИЧЕСКАЯ ВОДНАЯ ТРАССА ШЕШУПЫ

Шешупе (лит. Šešupė) – это самая большая река литовской части Сувалкии. Она берет свое начало в Польше, в деревне Шешупка (18 км от Сувалков). С литовской стороны широкая, со спокойным течением, она создает привлекательную трассу для езды на каноэ. С начального пункта трассы в Кудиркос-Науместис до деревни Киркилай (на отрезке 45 км) река катит свои воды возле самой границы с российской Калининградской областью, после чего с места, где с ней соединяется река Йотя, течет на территорию России. По течению проплыvаем разные населенные пункты и живописные пейзажи. Берега с российской стороны незаселены. Во времена Советского Союза это была территория военного полигона, а сегодня здесь владычествует дикая природа. Исключительность сплава по Шешупе на этом отрезке заключается в том, что мы двигаемся не только вдоль внешней границы Литвы, но также и Евросоюза. Это приграничная зона, поэтому с собой следует взять удостоверения личности и перед началом сплава позаботиться о соответствующем разрешении, которое можно получить в ближайшем приграничном пункте (работает в течение дня). Во время сплава на каноэ следует держаться ближе к берегу литовской стороны, и ни в коем случае нельзя выходить на берег российской стороны.

Туристическая инфраструктура по течению Шешупы постоянно развивается. В последнее время в рамках проекта обозначена трасса в районе Шаков. Установлены 14 знаков, указывающих притоки реки, места, которые стоит посетить на берегу, и объекты обслуживания. В деревне Пановай над рекой возникла небольшая пристань для каноэ с наплавным мостом, кампингом и информационной таблицей. Эта инфраструктура вызвала повышение привлекательности и удобства водной трассы.

TURYSTYCZNA TRASA WODNA SZESZUPY

Szeszupa (Šešupė) to największa rzeka litewskiej części Suwalszczyzny. Bierze swój początek w Polsce, we wsi Szeszupka (18 km od Suwałk). Po stronie litewskiej szeroka, o spokojnym nurcie, tworzy atrakcyjną trasę kajakową. Od punktu początkowego trasy w Kudirkos Naumiestis do wsi Kirkilai (na odcinku 45 km) rzeka toczy swój nurt przy samej granicy z rosyjskim obwodem kaliningradzkim, po czym, od miejsca, gdzie łączy się z nią rzeka Jotija, wpływa na teren Rosji.

Na szlaku mijamy różne miejscowości i malownicze krajobrazy. Nadbrzeża po stronie rosyjskiej są niezamieszkałe. W czasach Związku Radzieckiego były to tereny poligonu wojskowego, dziś natomiast panuje tam dzika przyroda.

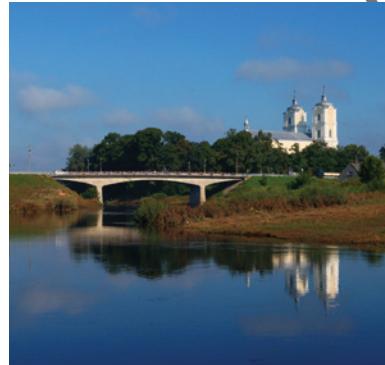
Wyjątkowość spływu Szeszupą na tym odcinku polega na tym, że poruszamy się nie tylko wzdłuż zewnętrznej granicy Litwy, lecz także Unii Europejskiej. Jest to strefa przygraniczna, należy więc zabrać ze sobą dokument tożsamości i przed rozpoczęciem spływu zadbać o stosowne pozwolenia, które można uzyskać na najbliższym przejściu granicznym (czynne w ciągu dnia). Podczas spływu kajakowego należy trzymać się bliżej brzegu strony litewskiej i w żadnym wypadku nie wolno wysiadać po stronie rosyjskiej.

Infrastruktura turystyczna na szlaku Szeszupy ciągle się rozwija. Ostatnio w ramach projektu oznakowano trasę w rejonie Szaków. Ustawiono 14 znaków wskazujących dopływy rzeki, miejsca, które warto odwiedzić na brzegu i obiekty usługowe. We wsi Panovai nad rzeką powstała mała przystań dla kajaków z pomostem pływającym, polem biwakowym i tablicą informacyjną. Infrastruktura ta przyczyniła się do podniesienia atrakcyjności i wygody trasy wodnej.

THE ŠEŠUPĖ WATER ROUTE

The Šešupė is the largest river of the Lithuanian part of Suwalszczyzna. It originates in Poland, near the village of Szeszupka (18 km from Suwałki). On the Lithuanian side it turns into a wide, very calm and attractive kayaking trail. From the starting point of the route at the village of Kudirkos Naumiestis to the village of Kirkilai (distance of over 45 km), the river rolls its waters along the border with the Russian Oblast of Kaliningrad, then, after a juncture with its tributary, the Jotija, it enters Russia. The route offers a variety of picturesque landscapes and localities. The bank on the Russian side is uninhabited. In the Soviet times, it was a military training area now overtaken by wild nature. The route at this section is a unique one as following the Šešupė we also move along not only the outer border of Lithuania, but also of the European Union. It is a border area, so be sure to take your ID with you and obtain all necessary permits at the nearest border crossing (open during the day) before launching on a tour. While kayaking, it is obligatory to stay close to the Lithuanian banks of the river and on no account leave your kayaks on the Russian side.

The tourist infrastructure of the Šešupė route continues to develop. Recently, the section of the route in the neighbourhood of Šakiai has been marked. 14 sign posts point to the river tributaries and places of interest ashore as well as service facilities. At the village of Panovai, on the river, a small kayak marina has been built with a floating pier, campsite and information board. The new infrastructure has contributed to increasing the attractiveness and comfort of the water route.

Kudirkos Naumiestis/ Kudirkos Naumiestis/ Kudirkos Naumiestis/ Kudirkos Naumiestis/ Кудиркос-Науместис

Splyw w rejonie szakowskim/ Plaukimai baidarėmis Šakų rajone/ Kayaking tour in the Šakiai district/ Сплав в Шакайском районе

Bolcie, powiatowy parking/ Balčiai, mašinų stovėjimo aikštélė/ District car park, Bolcie/ Больче, поветовый паркинг

Bolcie, droga gminna/ Balčiai, vietinės reikšmės kelias/ Country road at Bolcie/ Больче, муниципальная дорога

Nowy pomost nad jez. Paežeriai/ Naujas tiltas prie Paežerijų ežero/ New pier on Lake Paežeriai/ Новый мост над озером Паэжерай

APIE PROJEKTĄ „VEIKLIOS KAIMYNYSTĖS VIEŠOSIOS PASKIRTIES ERDVĮ MODERNIZAVIMAS – II ETAPAS” (LT-PL/193)

Šis leidinys yra vienas iš projekto „Veiklios kaimynystės viešosios paskirties erdvę modernizavimas – II etapas“ rezultatų. Projekta įgyvendino du partneriai iš Lenkijos: Suvalkų rajonas ir Vižainio seniūnija bei du partneriai iš Lietuvos: Vilkaviškio rajono administracija ir Šešupės euroregiono turizmo informacijos centras Šakiuose. Bendromis pastangomis kiekvienas partneris pagerino savo viešąjį infrastruktūrą, kuri tarnauja ne tik pasienio regionų gyventojams, bet ir juos lankantiems turistams.

Suvalkų rajonas Balčiuose (Vižainio seniūnija), netoli Lenkijos, Lietuvos ir Rusijos sienos susikirtimo vietas pastatė 2 objektus. Vienas iš jų – tai mašinų stovėjimo aikštélė ir kelias į ją. Aikštéléje sezono metu veikia tualetas, įrengta originali trikampė stoginė ir mažoji infrastruktūra. Kaip įdomybę verta paminti elektroninį termometrą bei prisijungimą on-line iš Lenkijos šalčio polių ir seniūnijos interneto svetainė. Antras objektas – tai pėsčiųjų ir dviračių takas bei poilsio zonas, vedantis į trių valstybių sienų susikirtimo tašką. Be to, Suvalkų rajone paženklinta 50 įvairių objektų ir atrakcijų.

Vižainio seniūnija Balčiuose asfaltavo vietinės reikšmės kelio atkarpa, jungiančią mašinų stovėjimo aikštélę su keliu Nr. 651.

Vilkaviškio rajono administracija netoli Vilkaviškio, Viščiakaimyje įrengė poilsio zonas, kurios leis kokybiškai pailsėti prie Paežerijų ežero. Ten taip pat įrengta pontoninė prieplauka viltims nuleisti į ežerą, plaukiojantis tiltas bei mašinų stovėjimo aikštélė.

Šešupės euroregiono turizmo informacijos centras Šakiuose Panoviu kaime prie Šešupės įrengė poilsio zoną. Įrengta pontoninė baidarių prieplauka, poilsiavietai ir informacinis stendas. Šešupės vandens turizmo trasa paženklinta 45 km atkarpoje – įrengta 14 ženklių baidarių turistams.

Projektas finansuojamas Europos regioninės plėtros fondo lėšomis ir įgyvendinamas pgl. 3 Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslo Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programą 2007-2013.

О ПРОЕКТЕ „МОДЕРНИЗАЦИЯ АКТИВНОГО ОБЩЕСТВЕННОГО ПРОСТРАНСТВА ДЛЯ АКТИВНЫХ СОСЕДЕЙ – ЭТАП II” (LT-PL/193)

Данная публикация – это один из результатов проекта под названием „Модернизация активного общественного пространства для активных соседей – этап II“, реализованного двумяпольскими партнерами: Сувалкский повет и гмина Вижайны, в сотрудничестве с двумялитовскими партнерами: Местная администрация Вилькавишкского района и Центр туристической информации Еврорегиона Шешупы вШаках. Благодаря совместному предприятию, каждый из партнеров улучшил на своей территории общественную инфраструктуру, предназначенную как для жителей этихмежграницочных регионов, так и для посещающих их туристов.

Сувалкский повет, в местности Больче (гмина Вижайны), около стыка трех границ Польши, Литвы и России, построил 2 объекта. Один – это автомобильный паркинг вместе с подъездной дорогой. Паркинг оборудован сезонным туалетом, оригинальным треугольным строением и малой инфраструктурой. Изюминкой является табло с электронным термометром и соединение on-line польского полоса холода с интернет-сайтом повета. Второй объект – это пеше-велосипедная тропа вместе с местами для отдыха, ведущая к стыку трех границ. Кроме того, на территории всего повета обозначены 50 разных объектов и интересных мест.

Гмина Вижайны, в местности Больче, заасфальтировала фрагмент местной дороги, соединяющей поветовый паркинг с трассой № 651. Администрация Вилькавишкского района, в населенном пункте Viščiakaimis, около города Вилькавишкис, создала место, где можно осуществить комплексный отдых над озером Пажерай. Также возникло место для запуска плавающего оборудования, наплавной мост и автомобильный паркинг.

Центр туристической информации Еврорегиона Шешупы вШаках, в местности Пановияй, над рекой Шешупе также простирали место для отдыха. Возник наплавной мост для каноэ, кемпинг и информационная таблица. Кроме того, трасса для езды на каноэ по Шешупе была обозначена на отрезке 45 км – поставлены 14 туристических знаков.

Проект совместно финансирулся из средств Европейского фонда регионального развития и внедрялся в рамках Цели 3: Европейское территориальное сотрудничество Программа межграницочного сотрудничества „Литва – Польша“ 2007–2013.

O PROJEKCIE „MODERNIZACJA AKTYWNEJ PRZESTRZENI PUBLICZNEJ DLA AKTYWNYCH SĄSIADÓW – ETAP II” (LT-PL/193)

Niniejsza publikacja jest jednym z rezultatów projektu pn. „Modernizacja aktywnej przestrzeni publicznej dla aktywnych sąsiadów – etap II“ realizowanego przez dwóch partnerów polskich: Powiat Suwalski i Gminę Wiżajny we współpracy z dwoma partnerami litewskimi: Administracją Samorządu Rejonu Wyłkowszek i Centrum Informacji Turystycznej Euroregionu Szeszupy w Szakach. Dzięki wspólnemu przedsięwzięciu każdy z partnerów poprawił na swoim obszarze infrastrukturę publiczną służącą zarówno mieszkańcom tych transgranicznych regionów, jak i odwiedzającym je turystom.

Powiat Suwalski, w miejscowości Bolcie (gm. Wiżajny), w pobliżu trójstyku granic Polski, Litwy i Rosji, wybudował dwa obiekty. Jeden, to parking samochodowy wraz z drogą dojazdową. Parking wyposażony został w sezonową toaletę, oryginalną trójkątną wiatę oraz małą infrastrukturę. Ciekawostką jest wyświetlacz z elektronicznym termometrem oraz łącze on-line polskiego bieguna zimna ze stroną internetową powiatu. Drugi obiekt to ścieżka pieszo-rowerowa wraz z miejscami odpoczynku, prowadząca do trójstyku. Ponadto na terenie całego powiatu oznakowanych zostało 50 różnych obiektów i atrakcji.

Gmina Wiżajny, w miejscowości Bolcie, wyasfaltowała fragment drogi gminnej łączącej powiatowy parking z drogą nr 651.

Administracja rejonu wyłkowskiego, w osadzie Viščiakaimis w pobliżu miasta Wyłkowszki, stworzyła miejsce rekreacji umożliwiające kompleksowy wypoczynek nad jeziorem Paezteriai. Powstało też miejsce do wodowania sprzętu pływającego, pomost pływający oraz parking samochodowy.

Centrum Informacji Turystycznej Euroregionu Szeszupy w Szakach, w miejscowości Panoviai nad rzeką Szeszupą również wybudowało miejsce rekreacji. Powstał pomost pływający dla kajaków, pole biwakowe i tablica informacyjna. Ponadto szlak kajakowy Szeszupą został oznakowany na odcinku 45 km – postawiono 14 znaków turystycznych.

Projekt był współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i wdrażany w ramach Celu 3: Europejska Współpraca Terytorialna Program Współpracy Transgranicznej „Litwa-Polska“ 2007-2013.

Miejsce rekreacji w Viščiakaimis/ Viščiakaimio poilsio zona/ Recreation spot at Viščiakaimis/ Mecmo otaltyka в Viščiakaimis

Miejsce rekreacji w Panoviai/ Panovių poilsio zona/ Recreation spot at Panoviai/ Mecmo otaltyka в Пановияе

Oznakowanie szlaku na Szeszupie/ Šešupės trasos atnaujinimas/ Signposting of the Šešupė route/ Обозначение трассы на Шешупе

ABOUT THE PROJECT TITLED: "MODERNIZATION OF ACTIVE PUBLIC SPACES FOR ACTIVE NEIGHBOURS - PHASE II" (NO. LT-PL/193).

This publication is one of the results of the project "Modernization of Active Public Spaces for Active Neighbours - Phase II" (no. LT-PL/193) implemented by two Polish partners: Suwałki District and Wiżajny Commune in cooperation with two Lithuanian partners: Local Authorities of Vilkaviškis District Municipality and the Šešupė Euroregion Tourist Information Centre in Šakiai. Through this joint venture, each of the partners has managed to improve their public infrastructure meant to serve both visitors to and residents of these border regions.

The Suwałki District performed two investments at Bolcie (Municipality of Wiżajny), near the tripoint of the borders of Poland, Lithuania and Russia. One of them is a car park with an access road. The car park has been equipped with a season WC, an original three-cornered rain shelter and small architecture. An interesting addition is the installed here electronic thermometer of the temperatures of the Polish pole of cold linked to the District's website. The second investment was the construction of a pedestrian/cycling path leading to the tripoint including places where visitors can rest. Another action was marking 50 different objects of interest located in the District.

The Wiżajny Commune laid asphalt on a stretch of the country road connecting the District car park with the road No. 651.

The local authorities of the Vilkaviškis District Municipality created recreational facilities with a complex of services in the Viščiakaimis settlement, on Lake Paezteriai. They also constructed a place for launching vessels, a floating pier and a car park.

The Šešupė Euroregion Tourist Information Centre in Šakiai also built recreational facilities in Panoviai on the Šešupė. This includes a floating pier for kayaks, a camping site and an information board. Moreover, the Šešupė kayak trail has been marked with 14 signposts along a 45 km long stretch of the river.

The project has been co-financed in 85% by the European Regional Development Fund under Objective 3: European Territorial Co-operation, Cross-border Co-operation Programme Lithuania - Poland 2007-2013.

SKRÓCONY INFORMATOR TURYSTYCZNY TRUMPAS TURISTINIS VADOVAS

TOURIST INFORMATION IN A NUTSHELL СОКРАЩЕННЫЙ ТУРИСТИЧЕСКИЙ ИНФОРМАТОР

Wigierski Park Narodowy – Centrum Informacji Turystycznej
Vyrių nacionalinis parkas – turizmo informacijos centras
Wigry National Park – Tourist Information Centre
Вигерский национальный парк – Центр туристической информации
Krzwe 82, Suwałki, PL
+48 87 5632562, +48 87 5632577, +48 510992672
<http://wigry.wn.pl/it/it.htm; turystyka@wigry.org.pl>

Suwalski Park Krajobrazowy - Punkt Informacji Turystycznej
Suvalkų kraštoazdžio parkas – turizmo informacijos punktas
Suwałki Landscape Park - Tourist Information
Сувалльский ландшафтный парк – Пункт туристической информации
Malesowina – Turtul, Jeleniewo, PL
+48 87 5691801, +48 87 5697636
www.spk.org.pl; zarzad@spk.org.pl

Centrum Informacji Turystycznej w Suwałkach
Suvalkų turizmo informacijos centras
Tourist Information Centre in Suwałki
Центр туристической информации в Сувалках
ul. ks. K. Hamerszmita 16, Suwałki, PL
+48 87 5662079, cite@um.suwalki.pl
www.um.suwalki.pl/dla-turysty/

Vilkaviškio turizmo ir verslo informacijos centras
Centrum Informacji Turystycznej i Biznesowej w Wykowszkach
Vilkaviškis Tourism and Business Information Centre
Центр туристической и деловой информации в Вилькавишкисе
J. Basanavičiaus a. 7, Vilkaviškis, LT
+370 342 20525, +370 342 52216
www.vilkaviskisinfo.lt; info@vilkaviskisinfo.lt

Šešupės euroregiono turizmo informacijos centras
Centrum Informacji Turystycznej Euroregionu Szeszupy w Szakach
Šešupė Euroregion Tourism Information Center in Šakiai
Центр туристической информации Еврорегиона Шешупы
в Шаках
V. Kudirkos g. 61/1, Šakiai, LT
+370 345 51262
<http://tic.sesupe.lt; tourism@sesupe.lt>

Vištyčio regioninis parkas
Wisztyniecki Park Regionalny
Vištytis Regional Park
Виштынецкий региональный парк
Vytauto g. 8, Vištytis, LT
+370 342 63532, 370 342 63581
www.vistyitis.lt; info@vistyitis.lt

Panemunių regioninio parko lankytøjų centras
Park Regionalny Poniemenia – Centrum dla odwiedzających
Panemunis Regional Park – Visitor Center
Региональный парк Понеменя – Центр для посетителей
Šilinės km., Jurbarko raj. sav.,
+370 447 41723
<http://prpd.am.lt; info@prpd.lt>

WIĘCEJ INFORMACJI TURYSTYCZNYCH:
Daugiau turizmo informacijos:
More tourism information:
Больше туристической информации:
www.turystyka.powiat.suwaliski.pl

www.sot.suwalisczyna.eu

Publikacja powstała na wspólne zlecenie partnerów projektu nr LT-PL/193: Powiatu Suwalskiego/PL, Gminy Wiżajny/PL, Administracji Samorządu Rejonu Wykowskiego/LT, Centrum Informacji Turystycznej Euroregionu Szeszupy w Szakach/LT. Została opracowana i wydana dzięki współfinansowaniu ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, w ramach Program Współpracy Transgranicznej „Litwa-Polska” 2007-2013.

Šis leidinys parengtas projektu Nr. LT-PL/193 partnerių Suvalkų rajono/PL, Vižainio seniūnijos/PL, Vilkaviškio rajono administracijos/LT, Šešupės euroregiono turizmo informacijos centro Šakiuose/LT užsakymu. Leidinys parengtas ir išleistas Europos regioniniés plėtros fondo lėšomis įgyvendinant Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo per sieną programą 2007-2013.

This publication has been commissioned by the Partners of the Project No. LT-PL/193: Suwałki District/PL, Municipality of Wiżajny/PL, Local Authorities of Vilkaviškis District Municipality/LT and the Šešupė Euroregion Tourist Information Center in Šakiai/LT.
It has been written and printed thanks to the co-financing from the European Regional Development Fund under the Cross-border Cooperation Programme „Lithuania-Poland” 2007-2013.

Публикация подготовлена по общему заказу партнеров проекта № LT-PL/193: Сувальского повета/PL, гмины Вижайны/PL, Местной администрации Вилькавишкского района/LT, Центра туристической информации Еврорегиона Шешупы в Шаках/LT. Публикация подготовлена и опубликована благодаря совместному финансированию из средств Европейского фонда регионального развития, в рамках Программы межграниценного сотрудничества „Литва – Польша” 2007-2013.

Powiat Suwalski / Suvalkų rajonas
Suwałki District / Сувальский Повет
ul. Świerkowa 60, 16-400 Suwałki, Polska
(+48 87) 565 92 00, fax (+48 87) 566 47 18
bok@powiat.suwaliski.pl
www.powiat.suwaliski.pl

Vilkaviškio rajono savivaldybė
Administracija Rejonu Wykowskui
Vilkaviškis District Municipality
Администрация Вилькавишкский Район
S. Neries g. 1, LT-70147 Vilkaviskis, Litwa
(+370 342) 60076, fax (+370 342) 60066
savivaldybe@vilkaviskis.lt
www.vilkaviskis.lt

Gmina Wiżajny / Vižainio seniūnija
Wiżajny Commune / Гмина Вижайны
ul. Rynek 1, 16-407 Wiżajny, Polska
(+48 87) 568 80 49, fax (+48 87) 568 80 49
wizajny@su.home.pl
www.wizajny.pl

Šešupės euroregiono turizmo informacijos centras
Centrum Informacji Turystycznej Euroregionu Szeszupy
Šešupė Euroregion Tourism Information Center in Šakiai
Центр туристической информации Еврорегиона Шешупы в Шаках
V. Kudirkos g. 61/1, 71126 Šakiai, Litwa
tel/fax (+370 345) 51262, tourism@sesupe.lt
www.tic.sesupe.lt

Autorzy tekstu / Tekstų autorai / Authors of the texts / Авторы текстов:

Aleksandra Siemaszko-Skiendziul (and the texts editor), Jarosław Borejszo, Beata Chełmicka-Bordzio, Jerzy Buczyński, Eglė Plančiūnienė, Administration of Vilkaviškis District Municipality

Autorzy fotografii / Nuotraukų autorai / Authors of the photographs / Фотографы сообщество:

Hubert Stojanowski (aerial phot.), Zbigniew Chojęta (aerial phot.), Jarosław Borejszo, Krzysztof Mierzejewski, Krzysztof Kryszpin (aerial phot.), Artur Pieryni, Karol Kwiatkowski (aerial phot.), Łukasz Skiedziul, Adam Bordzio, Beata Chełmicka-Bordzio, Eglė Plančiūnienė, Marius Sarapinas, V3 Studija, Linas Tautkevičius (p.18-19), of the resources in Administration of Vilkaviškis District Municipality and Suwałki District.

Tłumaczenia / Vertimas / Translations / Переводы:

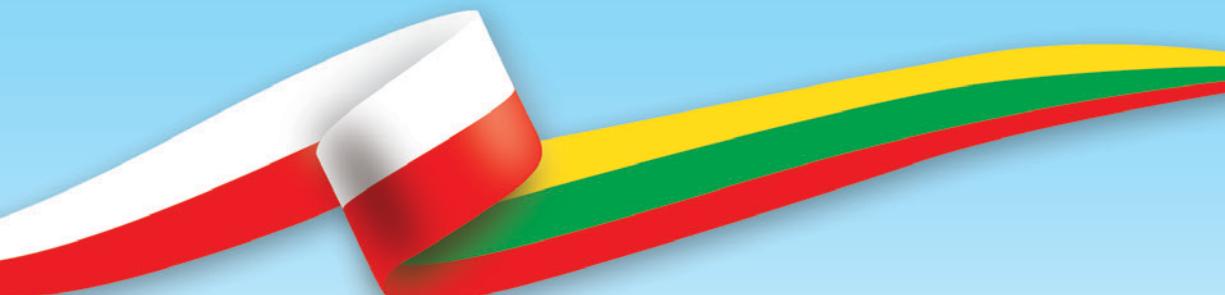
Litewski / Letuviai / Lithuanian / Литовский: Živilė Wygońska, Laima Staričenaitė
angielski / Anglų / English / Английский: Dorota Hołownia-Dudek, Dzisław Dudek, Adam Bordzio
rosyjski / Rusų / Russian / Русский: Zespół Tłumaczy Języka Rosyjskiego "Niewski"

Projekt publikacji – skład i druk / Leidinio dizainas – maketavimas ir spaustinimas / Publication layout and print / Дизайн публикации – состав и печать

www.xpression.com.pl

© Project Partners & Xpression Marceli Łankiewicz, Suwałki 2014

ISBN 978-83-926944-5-8

Egzemplarz bezpłatny/ Nemokamas egzempliorius/ Free copy/ Бесплатный экземпляр

EUROPEAN UNION
EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND

NEIGHBOURS IN ACTION